

Ukiumoortumik nalunaarusiaq 2019

Aprili 2020

Ukiuortumik nalunaarussiaq 2019

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik

Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfik

Ukioq saqqummiunneqarfia: 2020

Suliarinnittut:

Birgit Niclasen

Maibritt Bjerrum

Sara Viskum Leth

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik

Niels Hammekensvej 41

3900 Nuuk

Nittartagaq: <https://allorfik.gl/>

Nalunaarusiamut najoqqutassaq: Niclasen, B, Bjerrum, M & Leth, SV. Årsrapport 2019. Nuuk: Allorfik, Videntcenter om Afhængighed, 2020: 1-37

Nalunaarussiaq uani aaneqarsinnaavoq: <https://allorfik.gl/Emner/Vidensportal>

Imarisai

EQIKKAGAQ	4
Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutilliineq	4
2019-imi innersuussat	5
2019-imi katsorsartittut	5
Nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI)	5
Pisorta qarfiit akimorlugit suleqatigiinneq	5
2020-imi iliuuserisassatut pilersaarutit	6
1. ALLORFIK INNUTTAASUNILLU AANNGAJAARNIUTINIK ANINGAASANOORNERMILLU AJORNARTORSIUTILINNIK KATSORSARTINNISSAMIK NEQEROORUT	7
Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik	8
Katsorsartinnissamik neqeroorut	9
2. Allorfimmi Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmi 2019-imi suliat	11
Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutilliineq	11
Ilinniartitsineq	12
Paasisutissiineq	12
Inatsissatut siunnersuummik suliaqarneq	13
2019-imi neqeroorutit	13
Meeqqanik inuusuttunillu katsorsaanissamik neqeroorutit	13
Aanngajaarniutininik atornerluisunik katsorsaanerimik kommuninik, ilisimatusarfinnik soqutigisaqaqatigiinnillu suleqateqarnissamut isumaqatigiissutit	13
3. 2019 -IMI NALILIIVIGINEQAREERNERMI INNERSUUNNEQARTUT PILLUGIT PAASISSUTISSAT	14
Ukiumikkut agguataarsimanagerat	14
Suaaassutsikkut agguataarsimanagerat	15
Kommuninut agguataarsimanagerat	16
Naliliivigineqareerluni innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa	16
Naliliivigineqareerluni innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa	17
Naliliivigineqareerlutik innersuussani aningaasanoornermi ajornartorsiutit	19
Aanngajaarniutininik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq	20
4. 2019-IMI KATSORSAANERMUT TUNNGATILLUGU PAASISSUTISSAT	22
2016-imiit 2019-imut katsorsaanerit	22
2012-imiit 2019-imut katsorsartittut	22
Najukkami katsorsaaneq	23
Katsorsaanerimik killiffik	24
Katsorsaanerimik killiffimmik suaassutsinut agguataarineq	25
Katsorsaanerimik killiffimmik ukiunut agguataarineq	25
Innersuuseriaaseq	26
5. NUNA TAMAKKERLUGU AANNGAJAARNIUTIT PILLUGIT PAASISSUTISSIIVIK (KN-ASI) 2019	27
Imigassamik hashimillu ajornartorsiuteqarnerit sivissusaaat katsorsarteqqinnissamillu pisariaqartitsineq	28
Atuarsimaneq, inuusutissarsiummik ilinniagaqarsimaneq suliffeqarnerlu	29
Peqqissutisimut tunngasut	30
Katsorsartittut 18-it inorlugit ukiulinnik meerallit	31
Meeraanerimik angerlarsimaffimmi pissutsit	32
6. UKIOQ MANNA SAMMISAQ: PISORTAQARFIIT AKIMORLUGIT SULEQATIGIINNEQ	35
Katsorsartereernerimik qanoq pisoqarnissaanut pilersaarut	35
Katsorsartereernerimik pisussaanut pilersaarutinik misissueqqissaarneq	36
Akiitsut, suliffik, ilinniagaq piginnaanngorsaqqinnerlu	37
Suliamik ingerlatsisumi, ilaqutariinnik sullissivimmi imal. ilinniagalinni allani malitseqartitsinissamut pilersaarut	38
Aanngajaarniutininik ajornartorsiuteqarnermut katsorsaanerup, kommunit peqqinnissaqarfiullu akornanni akimuilluni suleqatigiinneq	39
Najukkami suleqatigiinneq	39
Politikkikkut ataqatigiissaarisut ataanni suleqatigiinnerup nukittorsarnissaanut tunngatillugu suliat	39
Pisorta qarfiit akimorlugit suleqatigiinnermut tunngatillugu inerniliineq	40
7. 2020-MI ALLORFIMMI ILIUSSISATUT PILERSAARUTIT	41

Eqikkagaq

Allorfik aqqissuussaannikkut Peqqissutisimut Naalackersuisoqarfiup ataani immikkoortortaavoq. Nuna tamakkerlugu imigassamik, hashimik aningaasanoorermillu pinngitsuuisinnaajunnaarnermut katsorsartinnissamik neqeroorut Allorfimmit isumagineqarpoq. Allorfiup pilersinneqarneranut tunuliaqutaasoq tassaavoq "Siunissami atornerluisunik katsorsaanissamut nuna tamakkerlugu pilersaarutissatut siunnersuut"¹, nuna tamakkerlugu inersimasut aannngajaarniutinik aningaasanoorermillu ajornartorsiuteqartut akeqanngitsumik katsorsartinnissaannik nassuiaasoq. Allorfik 2016-imi januarip ulluisa aallaqqaataanni pilersinneqarmat akisussaaffik Peqqinnissaqarfimmiit Allorfimmut nuunneqarpoq. Allorfik qitiusumik pinngitsuuisinnaajunnaarnermik paasisimasaqarfimmik, 2016-imiit 2018-imut kommunini tamani innuttaasunut 18-ileereersimasunut katsorsaavinnik pilersitsisumik, immikkoortortaarpoq. 2019-imi aannngajaarniutinut tunngatillugu katsorsaaneq immikkut inatsiseqalerpoq "Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq".

Innuttaasut 62%-iini illoqarfimmi Allorfilimmi najugaqartut tunngaviumik tassani katsorsartittarput. Allorfinni katsorsaariaatsit tassaapput oqaloqatigiinneq kajumilersitsisoq inuullu nammineq imminut ajornartorsiutiminullu qanoq isumaqarfiginera qitiutillugit katsorsaariaaseq. Katsorsaaneq maanna angerlarsimaffimmiit sap. ak. ataasiarluni tallimiarluniluunniit takkuttarnikkut sap. akunnerisa 14-it 17-illu akornanni ingerlanneqartarpoq. Katsorsaariaatsit allat maanna suliarineqarput.

Innuttaasut 38 %-ii illoqarfiit Allorfillit avataanni najugaqartut, namminersorluni ingerlataq Katsorsaavik Nuuk suleqatigalugu katsorsartinnissamik neqeroorfigineqartarput. Nuummi Katsorsaavimmi katsorsaariaaseq Minnesota/CENAPS tunngavigalugu sap. ak. arfinillit arfineq pingasullu akornanni ullormut nalunaaquttap akunnerini tallimani katsorsaasoqartarpoq.

Taamaalilluni najukkani Allorfinni, imaluunniit ukiumut aqqaneq marloriarluni neqeroorutaasartuni, sinerissami illoqarfinnut nunaqarfinnullu annerusunut agguataakkani, eqimattami ataatsimi innuttaasunit 22-nik amerlassuseqartunit peqataaffigineqartuni katsorsaasoqartarpoq. Najukkani katsorsaanerit illoqarfinni- kommunip kissaataa naapertorlugu- ingerlanneqartarput. Innuttaasut najukkaminni katsorsartinnissamut periarfissaqanngitsut Nuummi, Katsorsaavik Nuummi katsorsartinnissamik neqeroorfigineqartarput.

Katsorsarterernerme sapaatip akunnerini 26-ni ikorfartorneqarnissaq/ikorfartoqatigiinnissaq, katsorsartinnissamut neqeroorutini tamani atuuttoq, neqeroorutaasarpoq. Allorfinni najukkanilu katsorsaanerni qanigisaasunik katsorsaaneq neqeroorutaavoq. Allorfinni katsorsartittumik qanigisaqanngikkaluarluni qanigisaasunik katsorsaaneq aamma neqeroorutaavoq.

Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutillineq

Neqeroorut pitsaanerusoq – innersuussutit, katsorsartinneq innuttaasullu ataasiakkaat tunuliaqutaat pillugit paasisutissanik pitsaanerusunik piumasaqaatitaqarpoq. Nuna tamakkerlugu nakkutillinerup pitsaanerulersinnissaa, Paasisimasaqarfiup suliaasa pingaarnerusut ilagisimavaat. Tamanna pingaarnertut paasisutissiiviit pingasut aqqutigalugit pivoq:

- Innersuussanut paasisutissiivik (innersuussutit)
- Katsorsartittut pillugit paasisutissiivik
- Nuna tamakkerlugu aannngajaarniutit pillugu paasisutissiivik, KN-ASI

¹http://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Fremtidens_misbrugsbehandling_2015/DK_PDF_DOK%201_Forslag_til%20Fremtidens_misbrugsbehandling_DK%20DOK1945242.pdf

2019-imi innersuussat

Innuttaasut 743-it katsorsartinnissamut Allorfimmit 2019-imi innersuunneqarput. Innersuunneqartuni 25-t 34-llu akornanni ukiullit amerlanerupput arnallu (53 %) angutinit amerlanerullutik (takussutissiaq 3.1 aamma 3.3). Innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq, nalileeriaaseq AUDIT atorlugu nalilivigineqartarpoq. 2019-imi innersuunneqartut 27%-ii imigassamik ajornartorsiuteqanngillat, sinneruttut 73%-it annertuumik atuisuunngikkunik (14 %), ajoqusiinnaasumik atueriaaseqarput (11 %) imaluunniit pingitsuisinnaangivillutik (48 %), (takussutissiaq 3.7). Hashimik ajornartorsiuteqarnermik naliliineq: 2019-imi 27%-it hashimik pujortartannginnerarput, taakkulu 2018-imiit ikinnerupput (takussutissiaq 3.7). Hashimik ajornartorsiuteqarneq uuttueriaaseq DUDIT atorlugu suaassutsinut agguataaraluni aamma nalilivigineqarpoq (takussutissiaq 3.11 aamma 3.13). Aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarneq: 80 %-it aningaasanoortanngillat. Nalilivigineqareerlutik innersuussat aningaasanoortarneratut akornanni 51%-it aningaasanoorajuttuupput (takussutissiaq 3.14 aamma 3.16). Innuttaasut aannngajaarniutinik arlalinnik ajornartorsiuteqartut amerlassusaat takussutissiami 3.17-imi naatsorsorneqarput.

2019-imi katsorsartittut

Nalilivigineqareerluni innersuunneqarnerup katsorsartillunilu naammasinerup akornat pisoqarfiuvoq. Innuttaasut 668-it katsorsartinnertik 2019-imi naammasivaat. Katsorsartinnerit naammasineqartut maanaannarlu unitsinneqartut kisisimmi ilaapput. Allorfiiit siulliit atulerneranniit katsorsartinnerit naammasineqartut amerliartorput (takussutissiaq 4.1). Katsorsaanerup sapinngisamik najukkami ingerlanneqarnissaa kommuninit annertuumik kissaataavoq. Najukkami katsorsartinneq 2017-imi aprilimiit nutaamik neqerooruteqalernikkut kommuninilu illoqarfiit annersaanni Allorfeqalernikkut nukittorsarneqarpoq. Katillugit 78%-it 2019-imi najukkaminni katsorsartipput (takussutissiaq 4.3). Katsorsartittut katsorsartinnertik katillugit 79%-iisa naammasivaat (takussutissiaq 4.4). Katsorsartinnerit naammassiat sivilissusissaat aallaqqaammut allaasussatut eqqarsaataasimangippat, innuttaasup minnerpaamik sapaatip akunnerini arfinilinni katsorsartissimaneratut nassuarneqarput.

Nuna tamakkerlugu aannngajaarniutit pillugit paasissutissiivik (KN-ASI)

Imigassamik atuvallaat 39%-iinnaat hashimillu atuisut 34%-ii ajornartorsiutit pilerneraniit ukiut tallimat iluanni katsorsartipput (takussutissiat 5.1 aamma 5.2), aannngajaarniutinilu taakkunanani marlunni 17%-it 25%-llu akornanniittuni ukiuni 20-ni sivilissunermilluunniit ajornartorsiutaasimalluni. Najukkani akeqanngitsumik katsorsartinnissamik arlalinnik neqerooruteqalerneragut, katsorsarneqartinnani piffissap aannngajaarniummik atuiffiusup aningaasanoorajuffiusullu siunissami sivikillinissaa naatsorsuutigineqarpoq. Katsorsartittuni katillugit 27%-it siornatigut katsorsartereersimasuupput (takussutissiaq 5.3). Katsorsartittut amerlasuut sivikitsumik atuarsimapput, amerlanerillu (68 %) ilinniagaqarsimanatik (takussutissiat 5.4 aamma 5.5). Katillugit 70%-it -sulinermik inuussutissarsiutilittut (62 %) imaluunniit namminersortut (8 %) suliffeqarput (takussutissiaq 5.6). Innuttaasut katsorsartittut amerlasuut 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput. Innuttaasuni 327-imi katsorsartittuni 54 %-it ataatsimik amerlanernilluunniit angerlarsimaffimmiittunik 18-it inorlugit ukiulinnik meeraqarput, 19 %-illu 18-it inorlugit ukiulinnik ataatsimik arlalinnilluunniit angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasunik meeraqarlutik (takussutissiat 5.10 aamma 5.11). Katsorsartittut amerlaqisut meeraanermi angerlarsimaffimmi toqqissisimanangitsumi peroriartortuupput (takussutissiaq 5.12), taamatuttaaq amerlaneroqisut aannngajaarniutinik ajornartorsiuteqartunik angajoqqaarput, qatannguteqarput imaluunniit aannngajoqarlutik (takussutissiat 5.13-18).

Pisortaqrifiit akimorlugit suleqatigiinneq

Pisortaqrifiit akimorlugit iliuuseqarneq, innuttaasup katsorsartereernermi pingitsuisinnaajunnaarnermit ataavartumik aniguisaanaq qulakkeereqataassaaq, meeqqallu pingitsuisinnaajunnaarnermit eqqugaasut inuunerissuunissaasa immikkut

eqqumaffigineqarnissaa qulakkeerneqassalluni. Katsorsaanerup isumaginnikkullu iliuuseriseriallit ataatsikkut ingerlanneqarnissaat pingaaruteqarpoq. Taamaammat innuttaasut katsorsartittut tamarmik, katsorsartereernermi pisussat pillugit pilersaarusiunneqassapput. Qassilli katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiunneqartarnerat assigiinngissuteqarpoq. Nammineq saaffiginnittut taakkuugajupput katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiunneqartanngitsut. Innuttaasut Allorfimmi katsorsartittut 21%-iinnaat pilersaarusiunneqartarput, najukkamili 88 %-it Nuummilu Katsorsaavimmi 83 %-it katsorsartinnermut atatillugu pilersaarusiunneqarlutik. Kommunini ataasiakkaani aamma annertuumik assigiinngissuteqarpoq, taamaalilluni Kommuni Kujallermi – sumi katsorsartinneq apeqqutaanani- katsorsartereernerup kingorna pilersaarusiussat ikinnerpaallutik. Katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummi innuttaasut 51 %-ii pisortanut akiitsoqarnerat, 79 %-it sulisinnaanerat, 41 %-illu suliffeqarnerat oqaatigineqarpoq. Pingajorarterutaanni ilinniagaqarnissaq pilersaarutaavoq pingajorarterutaannilu piginnaanngorsaqqinnissaq pilersaarutaalluni. Tamatuma saniatigut suliamik ingerlatsisumit, allanit imaluunniit Ilaqutariinnik sullissivimmit pilersaarutaasutut malitseqartitsineq, innutaasup Allorfimmi najukkami imaluunniit Nuummi Katsorsaavimmi allamiluunniit katsorsartissimaneranut tunngatillugu annertuumik assigiinngissuteqarpoq.

2020-imi iliuuserisassatut pilersaarutit

Taakku kapitalit arfineq aappaanni takussutissiissutaapput.

1. Allorfik innuttaasunillu aangajaarniutinin aningaasanoormillu ajornartorsiutilinnik katsorsartinnissamik neqeroorut

Ilaqutariinnermut Peqqissutsimullu Ataatsimiititaliap isumaqatigiissutigalugu innersuussutaa naapertorlugu, 2014-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiussassamik, akeqanngitsumik katsorsartittalernissamik neqerooruteqalernikkut, atornerluinnermut katsorsartinnissamik pisariaqartitsinermik inuiaqatigiinnullu iluaqutitassaanik misissueqqissaartoqarnissaanik Naalakkersuisut peqquneqarnissaat, Inatsisartut 2013-imi Ukiakkut Ataatsimiinnerminni aalajangerpaat (UKA2013/61). 2015-imi Upernaakkut Ataatsimiinnermi piviusunngortinneqarsinnaanngorlugit 2014-imi ukiakkut ataatsimiinnermi saqqummiussassamik, siunissami atornerluinnermut katsorsartinnissamat neqerooruteqalernissamat pilersaarusiornissaanik, Naalakkersuisut piumaffigineqarnissaat Inatsisartut aalajangerpaat.

Misissueqqissaarneq "Atornerluisunik katsorsaaneq, pisariaqartitsineq inuiaqatigiinnullu iluaqutitariusaaq"² Naalakkersuisunit 2014-imi Upernaakkut Ataatsimiinnermi saqqummiunneqartumi, atornerlunneqartut pingaarnerit, imigassaq, hashi aningaasanoormerlu ukkanneqarput. Kikkut aangajaarniutinin ajornartorsiuteqarnersut, ajornartorsiutip kingunerisai, katsorsartinnissamik pisariaqartitsineq atornerluinnerup pinngitsuuisinnaannginnerullu inuiaqatigiinnut kingunerisai nassuiarneqarput.

Misissueqqissaarnerup ataatsimut eqikkarlugu siunnerfeqarluni iliuuseqarnerup, nunatsinni aangajaarniutit ajornartorsiutaanerannik annikillisisinnaanikkut, annertuumik angusaqarfiusinnaanera takutippaa. Ukiut inuuffiusinnaasut amerliserisigut, peqqinnerulernikkut inuunerullu naleqarnerulerneragut, kiisalu inuttut atukkat kingornuttakkat pitsaanngitsut unitsinneqarnerisigut peqqissutsikkullu naligiinnginnerup annikillisinneqarneratigut, inuiaqatigiinni inunnilu ataasiakkaani annertuumik angusaqartoqarsinnaavoq.

"Nuna tamakkerlugu siunissami atornerluisunik katsorsaasarnissamat pilersaarutissatut siunnersuummi" 2015-imi Upernaakkut Ataatsimiinnermi saqqummiunneqartumi, imigassamik, hashimik aningaasanoormillu ajornartorsiuteqarnermi katsorsartinnissamat neqeroorut ataatsimoortoq ilisimatusarnermillu tunngaveqartoq nassuiarneqarpoq. Ajornartorsiutit sapinngisamik piaartumik suussusersinissaat innuttaasut qanigisaasullu pilertortumik ikiorserneqarnissaat anguniagaapput. Pilersaarummi aangajaarniutinin aningaasanoormillu ajornartorsiuteqarnermik pitsaaliuinnermi katsorsaaneramilu maanna iliuuserineqartut nassuiarneqarput. Pilersaarummi pinngitsuuisinnaajunnaarnermut tunngatillugu inatsisiliorinissaq kajumissaarutaavortaaq. Pilersaarut naapertorlugu katsorsaanermi inuiaqatigiinni kissaataavoq:

- Inuttut atukkat pitsaanngitsut kingornunneqartarnerisa unitsinneqarnissaat
- Katsorsartinnerup sunniutaata attanneqaannarnissaa
- Aangajaarniutinin atuisuusimasut inuiaqatigiinni sulinikkut aningaasatigullu inerisaaqataasinnaanngorlutik suliffeqalernissaat aamma/imaluunniit ilinniagaqarnissaat

2016-imi januarip ulluisa aallaqqaataanni aangajaarniutinin ajornartorsiutilinnik katsorsaaneq Peqqinnissaqarfimmiit Allorfimmut nuunneqarpoq. Allorfik tassaavoq aqqissuusaaanikkut Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfiup ataani immikkoortutut inissisimasoq, nuna tamakkerlugu aangajaarniutinin pinngitsuuisinnaannginnermut aningaasanoorajunnermullu katsorsartinnissamat neqeroorutinin isumagisalik. Allorfimmi neqeroorut "Nuna tamakkerlugu siunissami atornerluisunik katsorsaasarnissamat pilersaarutissatut siunnersuummik" tunngaveqarpoq. Nuna tamakkerlugu neqeroorummik katsorsaaneramik assigiinngitsunik

²http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Departement%20for%20Sundhed%20og%20Infrastruktur/Sundhed/Misbrugsbehandling/Redegoerelse_Misbrugsbehandling.PDF

amerlanernik pilersitsinissaq, innuttaasullu najugaanut sapinngisamik qaninnerpaami neqeroorutaanissaa pilersaarummi kissaataavoq. Tamatuma saniatigut katsorsaaneq katsorsartittunilu ataasiakkaani isumaginninnermut peqqinnermullu tunngatillugu iliuuserisat iluaqutaasussat pisariaqartinneqarsinnaasut ataqatigiissapput. Tamanna Allorfiup, kommunit Peqqinnissaqarfiullu akornanni, innuttaasunut tunngatillugu iliuuserisat, pisortaqarfinni assigiinngitsuni, attuumassuteqarfinni pingaarutilinni suleqatigiinnermut tunngatillugu isumaqatigiissuteqarnikkut qulakkeerneqassaaq. Tamatumunnga atatillugu innuttaasut katsorsartittut tamarmik, katsorsaanermiit inuunermut nutaamut aannagaarniutinik atuiffiunngitsumut ikaarsaarfissiinissaq, assersuutugalugu ilinniartitaanissaq suliffeqarnissarlul qulakkeerniarlugit, katsorsartereernermi pisussanut pilersaarusiinneqassapput.

”Nuna tamakkerlugu siunissami atornerluisunik katsorsaasarnissamut pilersaarutissatut siunnersuut” Allorfinni katsorsaanermik ilisimatusarnermik tunngaveqarpoq, aannagaarniutinullu aningaasanoornermullu tunngatillugu ineriartorneq nutaanerpaaq Pinngitsuuisinnaajunnaarnermut Paasisimasaqarfinni malittarineqarluni. Tunngaviumik periutsinik Allorfinni atornerqartunik allannguinnissamut tunngavissaqarsimangilaq, kisiannili maanna inuunermut akuersaaneq tamatumunngalu atatillugu utersaannissamik pitsaaliuineq pilersinneqarput, taamatuttaaq 2018-imi katsorsaasutut ilinniartitaaneq, appariinnik ilaqutariinnillu katsorsaanermik ingerlariaqqiffissinneqarpoq.

Nuna tamakkerlugu pilersaarut naapertorlugu katsorsaaneq, peqqissutsimut tunngatillugu nakorsaaneertut allatuulli ”stepped care model” (alloriarnerit tulleriaarlugit) katsorsaaneerup neqeroorutaasumi akuliunnerup tamatigut sapinngisamik innuttaasullu najugaanut sapinngisamik qaninnerpaami ingerlanneqarnissaa aallaavigalugit aaqquissuussaavoq. Alloriarnerit tulleriaarnerneq makkunanga tunngaveqarpoq:

1. katsorsartinnissamik neqeroorutit ajornartorsuut, naatsorsuutigisat, nukissat katsorsartinnissamullu periarfissat aallaavigalugit, inunnut ataasiakkaanut naleqqussarnissaat kiisalu
2. katsorsartinnissamut neqeroorutip, tamatumunnga tunngatillugu, ilisimatusarnikkut ilisimasanut naapertuuttuunissaa

2019-imi aannagaarniutinik ajornartorsuutitinnik katsorsaaneq inatsisiliunneqarpoq ”Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq”.

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik

Siunissami atornerluisunik katsorsaanermut nuna tamakkerlugu pilersaarummi neqeroorutitut ataatsimoortunut akisussaaffik maanna Allorfinni Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfinniilerpoq. Paasisimasaqarfiup Allorfinnut tunngatillugu suliaasat aalajangersimasut katsorsaaneerlu tamakkiisoq isumagisarai, tamatumalu peqatigiisaanik ataqatigiisaarnerit pitsaassutimillu qulakkeerisut isumagisaralugit. Suliat qiterisaat tassaapput:

- Aannagaarniutinik ajornartorsuteqarnermut aningaasanoorajunnermullu nuna tamakkerlugu iliuuseqarnernik ataqatigiissaarnerneq
- Nuna tamakkerlugu aannagaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI) (paasisutissiivinnillu allanik) isumaginninneq
- Iliuuserisamik nakkutillineq naliliinerlu
- Allorfinni katsorsartinnerup paasisamik nutaanerpaanik, periutsitut pitsaaneerpaatut nalilikkanik tunngaveqarnissaanik qulakkeerineq
- Aannagaarniutinut aningaasanoornermullu tunngatillugu ilinniartitaanernik inerisaaneq pilersaarusiunerlu, tamatumunngalu atatillugu katsorsaanermi assersuutugalugu oqaloqatigiinnermik kajumilersitsisumik inuullu nammineq ajornartorsuutiminullu qanoq isumaqarfiginninnera qitiutillugit katsorsaariaatsimik piginnaasat, Allorfinni pigineqarnissaannik qulakkeerineq

- Naliliivigeriikkanik katsorsartinnissamut innersuussinermi innersuussinermullu maleruagassiornermi pingaarnertut akisussaaneq
- Aangajaarniutitut aningaasanoornermullu tunngatillugu ajornartorsiutunik suliaqarnermi paasisutissiinissamut ingerlatitseqqiinissamullu pingaarnertut akisussaaneq
- Namminersortut katsorsaaneermik neqeroorutaannik akuersisarneq nakkutilliinerlu (immikkulli inatsisiliunneqarnissaa piumasaqaataavoq)
- Allorfinni aangajaarniutitik ajornartorsiutitinnik katsorsaasunik atornerluisullu pingaarnertut attaviinik ikorfartuinissamut/supervision pingaarnertut akisussaasuuneq
- Ullumikkut katsorsartinnissamik neqeroorfigineqarsinnaanngitsunut katsorsaaneermi neqeroorutitik inerisaanissaq
- Pisortaqaarfiit akimorlugit ataqatigiissaarinermi suleqatigiinnermilu pingaarnertut inissisimaneq
- Aangajaarniutitut tunngatillugu pisortani- namminersortuni assigiimmik anguniagaqartuni peqataaneq
- Aangajaarniutitik ajornartorsiutitinnik katsorsaaneermut tunngatillugu kommuninut, ilisimatusarfinnut soqutigisaqaqatigiinnullu suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiorneq

Maanna kommunini tamani Allorfeqalerpoq. 2016-imi 2017-imilu Qaqortumi, Nuummi Sisimiunilu katsorsaaviit pilersinneqarput. 2018-imi Aasianni Ilulissanilu pilersinneqarput.

Nittartakkani www.sullissivik.gl aamma www.allorfik.gl -imi qanoq ililluni katsorsartittoqarsinnaaneranut paasisutissat pissarsiassaapput. Innersuussinerit tamarmik qarasaasiaq atorlugu ingerlanneqarput. Illoqarfiit Allorfeqartut avataanni nalinginnaasumik sulianik ingerlatsisut katsorsartinnissamut innersuussisarput. Innuttaasut illoqarfinni Allorfilinni toqqaannartumik saaffiginnikkajunnerupput.

Katsorsartinnissamik neqeroorut

Nunaseriaatsip neqeroorutillu atituujunissaannik kissaateqarneq, katsorsaaneerup maanna periutsit assigiinngitsut arlallit tunngavigalugit ingerlanneqarneranik kinguneqarpoq, ulluuneranilu angerlarsimaffimmiillu katsorsartinnermik neqeroorummik imaqarluni.

Allorfinni katsorsaaneq, oqaloqatigiinneq kajumilersitsisoq inuullu nammineq ajornartorsiutiminullu qanoq isiginninneranik qitiutitsineq aallaavigalugit, ingerlanneqarpoq. Katsorsaaneq maanna angerlarsimaffimmiit sap. ak. 14-it 17-illu akornanni, sap. ak. ataasiarnermiit tallimariarluni takkuttarnertut ingerlanneqarpoq. Katsorsaariaatsit allat inerisarneqartuarput.

2021-mi aprilip ulluisa aallaqqaataata tungaanut, innuttaasut najukkami Allorfilimmi najugaqanngitsut, Nuummi Katsorsaavimmit namminersortumit, kingullermik suliarinnittussarsiuussanik qulingiluasunik suliarinnittussarsiuussinermi tamanik suliarinnittussanngortumit kiffartuunneqarput. Suliarinnittussarsiuussineq nutaaq 2019-imi ingerlanneqarpoq kinguneqanngitsumilli 2020-imilu nutaamik suliarinnittussarsiuussisoqaqqissaaq. Katsorsaavik Nuummi katsorsaaneq periutsimik Minnesota/CENAPS-imik, ulluunerani nal. ak. tallimani, sap. ak. arfinillit arfineq pingasullu akornanni katsorsartinnermik tunngaveqarpoq. Allorfiit avataanni katsorsartinneq, Nuummi najukkanilu ukiumut neqeroorutit aqqaneq marluk aqqutigalugit, holdimi ataatsimi innuttaasunut 22-t tikillugit – nunaqarfinnilu annerusuni ingerlanneqarpoq. Najukkani katsorsaaneerit kommunit kissaatigisaanni ingerlanneqartarput. Innuttaasut najukkaminni katsorsartinnissamut Nuummi katsorsartinnissamik neqeroorfigineqartarput. 2020-miit ukiut tamaasa najukkami katsorsaaneerit illoqarfinni tamani neqeroorutaassapput.

Katsorsartereernermi sap. ak. 26-ini ikorfartorneqarneq/ikorfartoqatigiinneq katsorsartinnissamik neqeroorutini tamani atuuttoq neqeroorutaavoq. Allorfinni najukkanilu katsorsaanerni qanigisaasunik katsorsaaneq neqeroorutaavoq. Qanigisaasunut neqeroorutaareersut saniatigut innuttaasunut aanngajaarniutitik ajornartorsiutilinnut katsorsartinngitsunut qanigisaasut aamma innersuunneqartarput. Taanna Allorfinni taamaallaat neqeroorutaavoq.

Aningaasanoormik ajornartorsiuteqarnermi katsorsartinnissamat neqeroorut, aanngajaarniutitik pinngitsuuisinnaajunnaarnermi neqeroorummit immikkooruteqalaarpoq. Innuttaasunut aningaasanoormik ajornartorsiuteqartunut, angerlarsimaffimmiit katsorsartinnissamik neqeroorut immikkut ittoq Allorfimmi neqeroorutaavoq, najukkanili katsorsaanermi imaluunniit Nuummi Katsorsaavimmi, innuttaasut aanngajaarniutitik ajornartorsiutillit peqatigalugit ingerlanneqartarluni. Tamatuma saniatigut Allorfik Odensemi aningaasanoorajuttunik katsorsaavimmik /Center for Ludomani innuttaasunik (qallunaatulli oqaasiliinnarnik) innersuussiviusinnaasumittaaq suleqateqarpoq. Tamanna, internetsikkut imaluunniit Odensemi eqikkakkamik sivikitsumik, ulluni aqqanilinni internetikkut malitseqartinneqartumik ingerlanneqarsinnaavoq.

2. Allorfimmi Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmi 2019-imi suliat

Allorfik, Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfik assigiinngitsorpassuarnik suliassaqarpoq, ”Nuna tamakkerlugu pilersaarut siunissami atornerluinermut katsorsaaneq pillugu siunnersuut” ataniittunik siunertanullu aalajangersimasunut tunngasumik suliassaqarpoq. Matuma kinguliani Allorfimmi Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfimmi suliat qiterisaanni suliat pingaarnerpaat nassuiarneqarput.

Innersuussinernik katsorsaanernillu nakkutilliineq

Pitsaasumik katsorsaaneq kikkut innersuunneqarnerannut, katsorsarneqarnerannut, katsorsartereernermi ikorfartorneqarnerannut katsorsartinnermilu angusap attatiinneqarsinnaanerannut pitsaasunik paasisutissaqarneranik piumasaqaatitaqarpoq. Siunissami kikkunntu neqeroorutit suut iluaqutaanerannik, kikkullu immaqqa allamik neqeroorfigineqarnissaat pillugu sukumiinerujussuarmik akissuteqarsinnaanissaq, tamakkuninnga nakkutilliinerup siunertaraa.

Taamaalilluni innersuussinernik, katsorsaanernik katsorsartereernermilu ikorfartuinermik nuna tamakkerlugu nakkutilliinermik pitsangorsaanissaq, kiisalu innuttaasut katsorsartittut aannngajaarniummik aamma/imaluunniit aningaasanoorajunnermik ajornartorsiutillit unammilligassaannut allanut tunngatillugu, pisortaqaarfii akimorlugit iliuuseqarnissamik qulakkeerinissaq, Paasisimasaqarfiup suliassaasa pingaarnerpaat ilagaat.

Nuna tamakkerlugu nakkutilliineq pingaarnertut paasisutissiiviit pingasut aqutugalugit ingerlanneqarpoq. Paasisutissiiviit taakku pingasut tassaapput:

- Innersuussanut paasisutissiivik (innersuussutit)
- Katsorsartittut pillugit paasisutissiivik
- Nuna tamakkerlugu aannngajaarniutit pillugu paasisutissiivik, KN-ASI

Innersuussanut paasisutissiivik 2016-imi pilersinneqarpoq. Taanna katsorsartittussatut innersuussat pillugit paasisutissanik imaqqarpoq. Immersugassaq WHO-mit inerisarneqarsimasooq AUDIT (The Alcohol Use Disorders Identification Test), DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) aningaasanoorajunnerlu pillugu immersugassaq innersuussinermi immersugassami ilaapput. Taakku pingasut sakkugalugit innuttaasooq katsorsartinniarluni saaffiginninniaripaat, aannngajaarniutit aningaasanoornermilluunniit ajornartorsiutip qanoq annertutiginerata naliliiviginissaa periarfissaavoq.

Katsorsartittut pillugit paasisutissiivik 2016-imi aamma pilersinneqarpoq. Taanna katsorsartissimasut, katsorsartinnerit naammassineqartut sumilu katsorsartissimaneq pillugit paasisutissanik imaqqarpoq.

Nuna tamakkerlugu aannngajaarniutit pillugu paasisutissiivik (KN-ASI), innuttaasup aannngajaarniummik atuinermut atatillugu ajornartorsiutigisinnaasaasa arfineq marlunnut ukununnga attuumassuteqarnerannik aqqissuussamik qulaajaaneq: Timikkut peqqinneq, suliffik aningaasaqarnerlu, pinerlunneq, imigassaq, aannngajaarniutit allat nakorsaatillu, ilaqutariinnermut inuttullu atukkanut tunngasut tarnikkullu peqqissuseq.

Allorfiup paasisutissiiviit paasisutissat ilisimatusarnermi atornerqarnissaat Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik Paasisimasaqarfiup kissaatigaa. Ilisimatusarnermit aallaaveqarluni allaaserisaq Allorfiup paasisutissiiviani paasisutissanik tunngaveqartoq siulleq 2019-imi saqqummersinneqarpoq. Allaaserisap qulequtaraa ”Does establishing local treatment institutions lead to different populations seeking treatment among Greenlandic Inuit?”

Ilinniartitsineq

Ilinniartitsineq katsorsaariaatsinut katsorsaanerullu immikkoortuinut tunngatillugu nunarsuaq tamakkerlugu innersuussutaasunik tunngaveqarpoq. Allorfiup ataani tunngaviusumik ilinniartitaanerit tassaapput:

1. Aangajaarniutitut aningaasanoorermillu pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut pingaarnertut attaviattut ilinniartitaaneq
2. Aangajaarniutitnik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasunik katsorsaasutut ilinniartitaaneq

Ilinniartitaaneq modulit katillugit tallimanik immikkoortortaqrpoq. Modulit tamarmik ullunik eqikkakkanik tallimanik siviussuseqarput. Aangajaarniutitnik pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut aningaasanoorajuttullu pingaarnertut attaviattut ilinniartitaaneq, aangajaarniutitut aningaasanoorermullu tunngatillugu katsorsaaneq pillugu ilisimasunik katsorsaanermillu ilisimasunik, kiisalu oqaloqatigiinnermik kajumilersitsisumik ilinniartitsinerimik imaqartunik modulit marlunnik immikkoortoaqrpoq. Aangajaarniutitnik atonerluisunik katsorsaasutut ilinniartitaaneq; pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut pingaarnertut attaviattut ilinniartitaanerimik inuullu nammineq imminut ajornartorsiutiminullu qanoq isumaqarfiginninnera qitiutillugit ingerlanneqartarpoq. Katsorsaariaatsimut tunngasut nalinginnaasut modulit pingajuaniit tallimaannut agguarneqarsimapput, aangajaarniutitnik pinngitsuuisinnaajunnaarnermut aningaasanoorajunnermullu atonerluisup ajornartorsiutini pillugit eqqarsaatai tunngavigalugit oqaloqatigiinnikkut katsorsaanerimik, kiisalu ilaqutariinnik katsorsaanerimik imaqarpoq.

Pinngitsuuisinnaajunnaarsimasut pingaarnertut attaviattut ilinniartitaaneq 2016-imiit 2019-imut upernaakkut ukiakkullu ingerlanneqarpoq. Ilinniartitaanerimut tamatumunnga qinnuteqartut amerliartuinnarput 2019-imilu kissaataasooq naapertorlugu Qaqortumi immikkut ilinniartitsisoqarluni. Katsorsaasutut ilinniartitaaneq 2016-imiit 2019-imut ukiut tamaasa ingerlanneqarpoq. Ilinniartitaanerit Peqqissaanerimik Ilinniartitnik suleqatigalugu ingerlanneqarput. Danmarkimi tunngaviusumik ilinniartitaanerit Sundhedsstyrelseersut, imigassamik atonerluisunik katsorsaasutut ilinniartitaanerimik nunatsinni pissutsinut naleqqussakkamik ingerlanneqartarput. Hashimik aningaasanoorermillu ajornartorsiuteqartunik katsorsaanerimut tunngatillugu ilassuteqarfigisamik tunngaveqarput. Innuttaasunut anigoruminaatsunik nalaataqarsimasunut tunngatillugu immikkut ittumik sapaatip akunneranik siviussusilimmik katsorsaanerimik 2019-imi ingerlatsisoqarpoq (immikkut piginaasalittut pikkorissarneq/masterclass).

Paasissutissiineq

Paasissutissiineq qitiujuarsinnarpoq. Katsorsaanerup iluaqutaanera ilisimavarput. Ilisimasaq taanna katsorsartinnissamullu neqeroorut pillugu ilisimasat innuttaasunut apuunneqassapput. Ilinniagallit, inuit pinngitsuuisinnaangitsut qanigisaasullu, katsorsartinnissamut periarfissanik pinngitsuuisinnaajunnaarnermullu katsorsartinnerup sunik imaqarnera pillugu ilisimasunik pisariitsumik pissarsisinnaassapput.

Allorfik, kommuninut susassaartunullu allanut, aangajaarniutitut aningaasanoorermullu kiisalu katsorsartinnissamut innersuussinerimut tunngasunik, ullut tamaasa ilitsersuivoq. Oqarasuaatikkut siunnersuisarfik: 52 53 43 ulluinnarni nalunaqutaq ullaakkut quligiluanit ualikkut pingasut akornanni ammasarpoq. Nittartagaq www.allorfik.gl ilaatigut imigassamik ikiaroorartumillu ajornartorsiuteqarneq paasiniarlugu apeqqutitnik akisassanik aallerfiusinnaasooq, katsorsartinnissamut neqeroorut pillugu paasissutissanik najukkanilu katsorsaaviit pillugit paasissutissanik imaqartoq, Allorfimmit pilersinneqarput.

Allorfimmi sulisut katsorsartereernerimik ikorfartorneqarnissaq pigiinnarlugu katsorsartinnissamut innersuunneqarnissap ajornanginnerulernissaa suliniutiguurpaat. Ullumikkut innuttaasut, kommunemi sullissisumut saaffiginninnikkut imaluunniit nammineq Allorfimmut saaffiginninnikkut innersuunneqarsinnaapput. Allorfiup 2019-imi suliaasa nangingneqartut ilagaat, pisortat

suliffeqarfiutaasa suliffeqarfiillu annerusut, namminneq sulisuminnik katsorsartinnissamut innersuussisinaanissaat anguniarlugu suliniuteqarneq. Taamatullu akisussaaffimmik tigusinikkut katsorsartereermermi ikorfartorneqarnissap pilersaarusiornissaanut aamma nuna tamakkerlugu aannngajaarniutit pillugit paasissutissiivimmumt nalunaaruteqarnissaq. Suliffinnut namminersortunut pisortallu suliffeqarfiutaannut 2019-imi nutaanik isumaqatigiissusiortoqanngilaq.

Inatsisissatut siunnersuummik suliaqarneq

2018-imi siullermeerlugu oqaluuserineqarenerani ”Pinngitsuisuinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat” 2019-imi Inatsisartut Upernaakkut Ataatsimiinneranni akuersissutigineqarpoq. Allorfik tamatumani peqataavoq.

2019-imi neqeroorutit

Pilersaarut naapertorlugu 2019-imi ukiassakkut, aannngajaarniutitik ajornartorsiuteqarnermut ulluunerani katsorsaasarnissaq suliarinnittussarsiuunneqarpoq. Ajoraluartumik najukkani sullissisussanik amerlanerusunik pissarsisoqanngilaq imaluunniit aningaasaliissutit neqeroortullu naatsorsuutigisaasa ataatsimoortinnissaat iluatsinngilaq. Taamaammat isumaqatigiissutaareersoq 2021-mi marsip ulluisa 31-ata tungaanut sivitsorneqarpoq, 2020-milu nutaamik suliarinnittussarsiuussisoqassalluni.

Meeqqanik inuusuttunillu katsorsaanssamik neqeroorutit

Allorfik meeqqanut inuusuttunullu katsorsartinnissamut immikkut neqeroorummik pilersaarudioqqullugu Peqqissutisumut Naalakkersuisoqarfimmit qinnuigineqarpoq. Pilersaarut 2019-imi upernaakkut ataatsimiinnermi Inatsisartunut agguanneqarpoq. Inatsisartut 2017-imi upernaakkut ataatsimiinnerminni imm. 185 oqaluuseraat: *”Kingusinnerpaamik 2018-imi ukiakkut ataatsimiinnermi meeqqanik inuusuttunillu 18-it inorlugit ukiulinnik hashimik atuisunik immikkut katsorsaasarnissamut neqeroorutitik pilersaarusiornissaannik Naalakkersuisut peqquneqarnissaasa Inatsisartunit aalajangiivigineqarnissaanut siunnersuut”*, tamatumani tunuliaqutaavoq. Pilersaarummi 15-iniit 24-nut ukiullit immikkut pineqarput, Avannaatalu Kommuniyani Allorfik Avannaani 2019-ip naalernerani siulleq atuutilersinneqarluni.

Aannngajaarniutitik atornerluisunik katsorsaanermit kommuninik, ilisimatusarfinnik soqutigisaqatigiinnillu suleqateqarnissamut isumaqatigiissutit

Ilinniakkat akimorlugit suleqatigiinneq qulakkeerniarlugu kommunit ataasiakkaat Allorfiullu akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqarpoq. 2019-imi Avannaata Kommuniyanut isumaqatigiissusiortoqarpoq Qeqqatalu kommunianut isumaqatigiissutit nutarterneqarluni. Kommunit sinnerinut Peqqinnissaqarfik ilanngullugu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiornissaq 2020-mi pilersaarutaavoq.

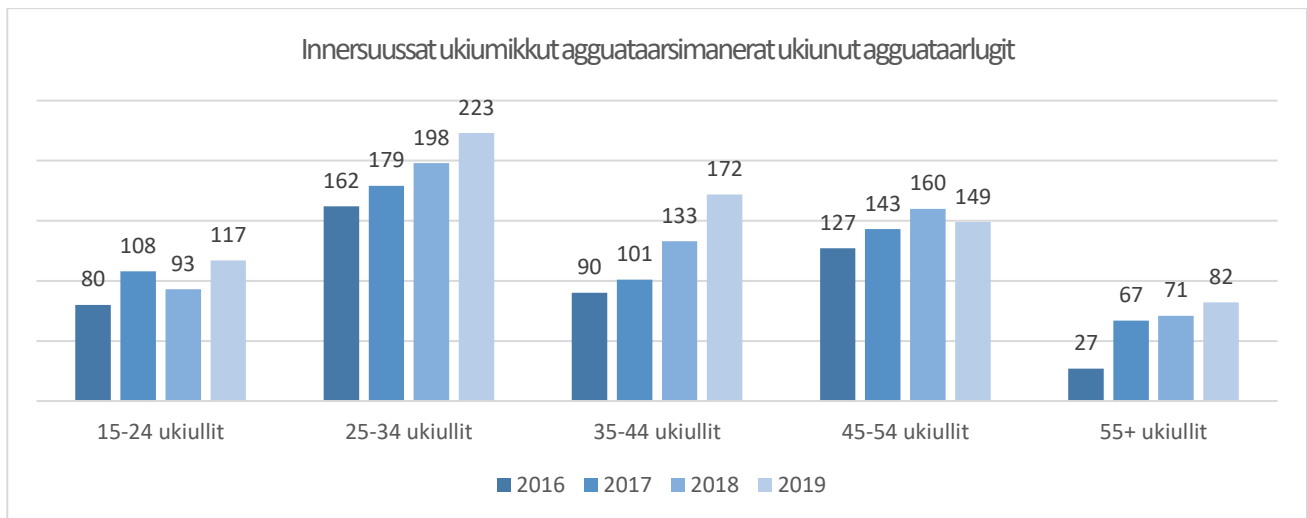
Allorfik, aningaasanoorajuttunut qitiusumik sullissivimmik /Center for Ludomani Odense-miittumik, inunnik aningaasanoornermik ajornartorsiutilinnik katsorsaanermit tunngatillugu qanimut suleqateqarpoq. Allorfik KØbenhavnip Kommuniyani meeqqanut inuusuttunullu aannngajaarniutitik ajornartorsiutilinnut katsorsartinnissamut neqeroorummik U-turnimik qanimut suleqateqarportaaq. Tamatuma saniatigut Allorfik Syddansk Universitetimi imigassaq pillugu ilisimatusarnermut immikkoortortamik, Danmarkimi naalagaaffiup innuttaasut peqqissusaannut ilisimatusarfianik NOVAVI-millu maanna inuunermit akuersaarnermik ilinniartitaanermit tunngatillugu suleqateqarpoq.

3. 2019 -imi naliivigineqareernermi innersuunneqartut pillugit paasissutissat

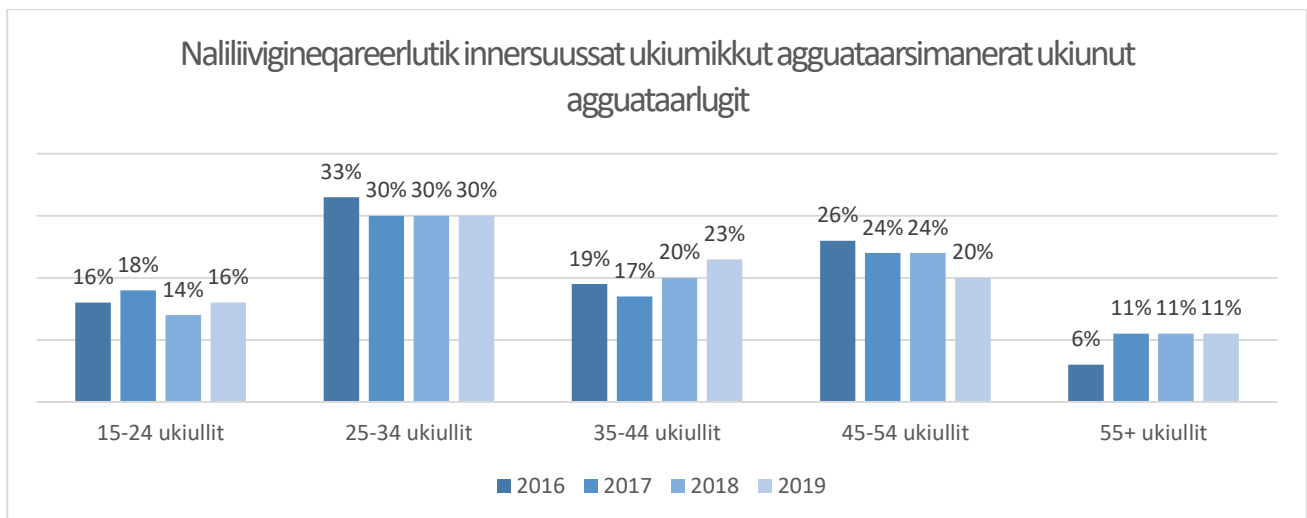
Allorfimmi sulisut innuttaasut 743-it naliivigereerlugit katsorsartinnissaannut 2019-imi innersuuppai.

Ukiuikkut agguataarsimanerat

Innuttaasut katsorsartinnissamut innersuussat naliivigereerlugit innersuussanit ukiut tamaasa amerlanerusarput. Imaappoq, katsorsartittut tamarmik naamassillutik katsorsartinneq ajorput. Tamanna arlalinnik- ilaatigut innersuussuttip atorunnaarsinneqarneranik, innuttaasup aangajarniummik ajornartorsiuteqartuunnginnerata paasineqarneranik imaluunniit innuttaasup arlaleriarluni innersuunneqarneranik patsiseqarpoq.

Takussutissiaq 3.1 Katsorsakkat amerlassusaat ukiunut 2016 (N = 486), 2017 (N = 598), 2018 (N = 655) aamma 2019 (N = 743) agguataarlugit

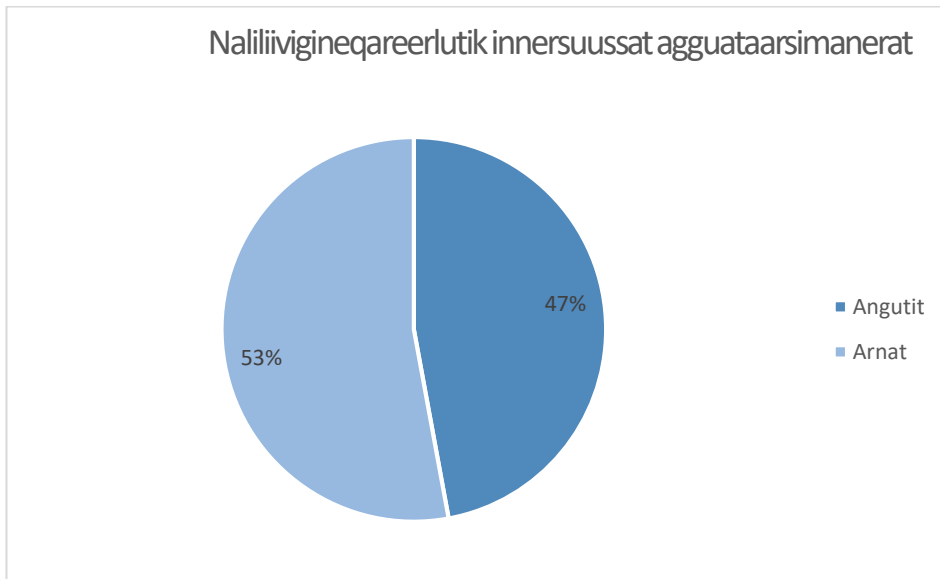

Takussutissiaq 3.2 Naliiivigineqareerlutik innersuussat amerlassusaat ukiunut 2016 (N = 486), 2017 (N = 598), 2018 (N = 655) aamma 2019 (N = 743) agguataarneqarnerat

Takussutissiami 3.1-imi takuneqarsinnaasutut, ukioqatigiiaani tamani ukiukinnerpaat eqqaassanngikkaanni, innersuussat 2016-imiit 2017-imut, 2018-imilu amerlipput. 2019-imi naliivigereerlugit innersuussat 45-niit 54-inut ukiullit eqqaassanngikkaanni ukioqatigiiaani tamani amerlipput.

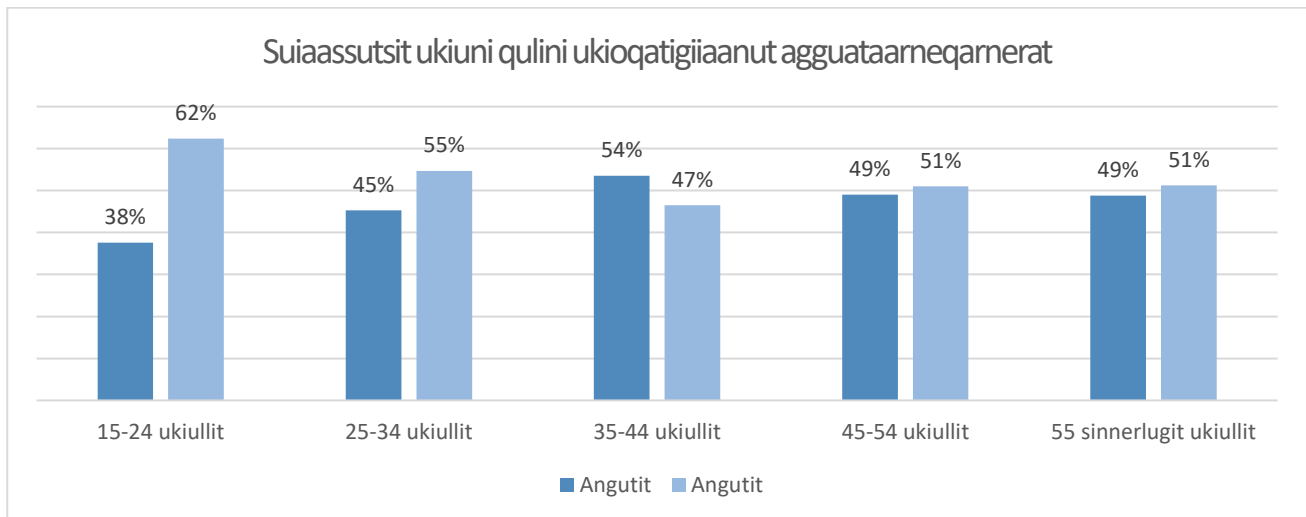
Suiaassutsikkut agguataarsimanerat

Takussutissiaq 3.3 naapertorlugu arnat angutinit amerlanerusut katsorsartinnissamut innersuunneqarput.

Takussutissiaq 3.3 Naliliivigineqareerlutik innersuussat suaassusaannut agguataarneqarnerat (N = 743)

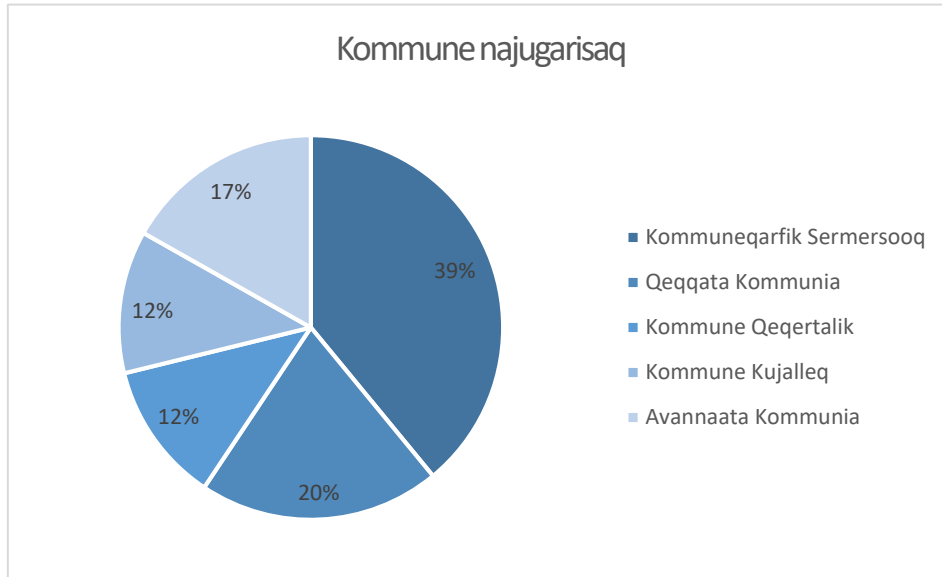
Katsorsartissimasut suaassutsimikkut assigiinngissusaasa annertunersaa, naliliivigineqareerlutik katsorsartinnissamut innersuussat inuusunnerniinnerat taakkulu 62%-iisa arnaanerat takussutissiami 3.4-mi takutinneqarpoq. Ukiogatigiaanili suaassutsimut agguataarsimanerat naatsorsueqqissaarnermi ersarissumik assigiinngissuteqanngilaq.

Takussutissiaq 3.4 Suaassutsit ukiuni qulini ukioqatigiaanut agguataakkat (N = 743)

Kommunenut agguataarsimanerat

Takussutissiaq 3.5 naapertorlugu inuit amerlanerit Kommuneqarfik Sermersuumit katsorsartittussatut innersuunneqarput ikinnerillu Kommune Qeqertalimmit Kommune Kujallermiillu katsorsartittussatut innersuunneqarlutik. Matumani kommunet angissusaat innuttaasullu amerlassusaat eqqarsaatigineqanngillat.

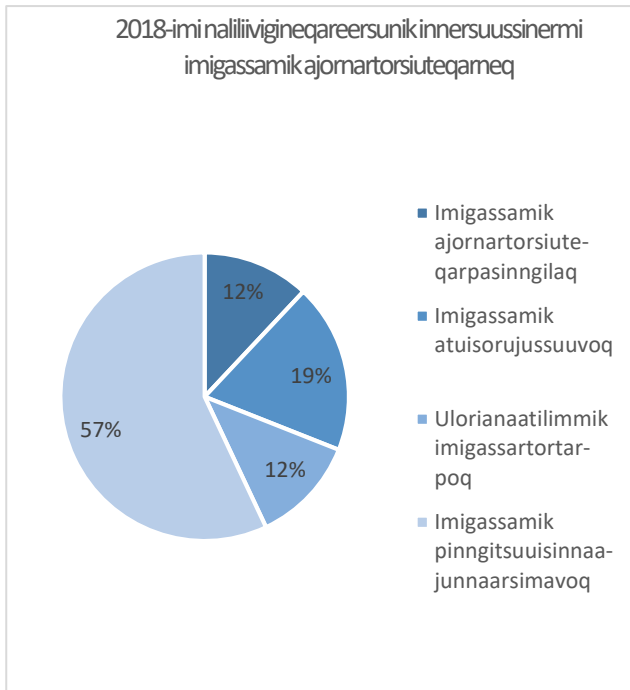
Takussutissiaq 3.5 Naliliivigineqareerlutik innersuussat kommuninut najukkanut agguataarneqarnerat (N = 743)

Innuttaasut 15-ileereersimasut aanngajaarniummik ajornartorsiuteqarneq pillugu katsorsartinnissamut innersuussat, kommunemi innuttaasunut inersimasunut sanilliullugit procentinngortinnerat isigissagaanni, agguataarsimanerat assigiippoq. Kommunemi innuttaasut 1,6 %-ip 2,0 %-illu akornanniittut katsorsartinnissamut innersuunneqarput. Innuttaasut ajornartorsiuteqartut amerlassusaannut attuumassuteqartariaqarani, kommune aqqutigalugu innersuussineq innuttaasup ajornartorsiutaanik qulaajaanissamut attaveqarnissamik suliamillu ingerlatsisutut nukissanik piumasaqaatitaqarmat, taamak agguataarineq kommunit innersuussisarnerannit aallaaveqarpoq.

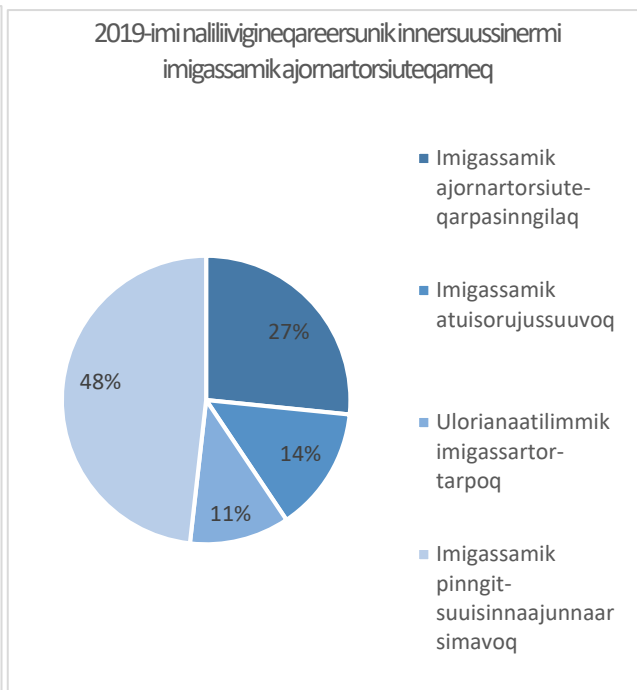
Naliliivigineqareerluni innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa

Innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarneq uuttueriaaseq AUDIT tunngavigalugu naliliivigineqartarpoq. AUDIT (The Alcohol Use Disorders Identification Test) tassaavoq misileeriaaseq qulinik apeqqtitalik. Misileeriaaseq imigassamik atuinermik, aalakoorniutigalugu imigassartortarnermik ajornartorsiutinillu imigassamut attuumassuteqartunik naliliinissami atugassatut WHO-mit inerisagaavoq. Misileeriaaseq tamakkiisoq Allorfiup nittartagaani: www.allorfik.gl imigassamik ajornartorsiuteqarnerluni paasiniaarlugu immersugassaq: "Imigassartorpallaarpit?" pissarsiassaavoq.

Innuttaasut affangajaasa annertuumik pinngitsuuisinnaanngissorinartumik imigassamik atuisuunerat, takussutissiami 3.7-imi takutinneqarpoq. Procentinngorlugit agguataarinermi naliliivigineqareerlutik innersuussat 27 %-ii imigassamik ajornartorsiuteqanngitsut (tamatumunngali taarsiullugu hashimik aningaasanoorermilluunniit ajornartorsiuteqarsinnaasut), 14 %-it annertuumik atuisuusut, 11 %-it ajoqusiisinaasumik atuisuusut 48%-illu imigassamik pinngitsuuisinnaanngilluinnartut takuneqarsinnaavoq. 2018-imi agguataarsimanerannut sanilliullugit, 2019-imi innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqanngitsutut naliliivigineqartut amerlanerupput. Ikinnerusut innersuunneqarnermi annertuumik atuisuupput, ajoqusiisinaasumillu atuisut nikippiarsimanatik. Imigassamik pinngitsuuisinnaanngilluinnartut 2019-imi ikinnerupputtaa.

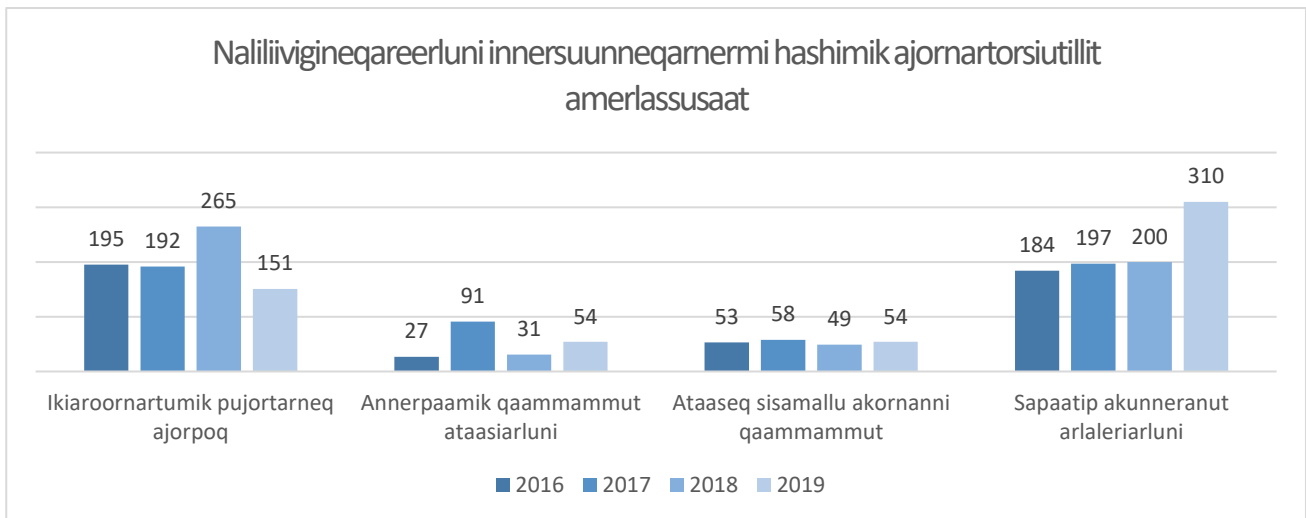
Takussutissiaq 3.6 2018-imi nalilivigineqareersunik innersuussinermi imigassamik ajornartorsiuteqameq (N = 503)

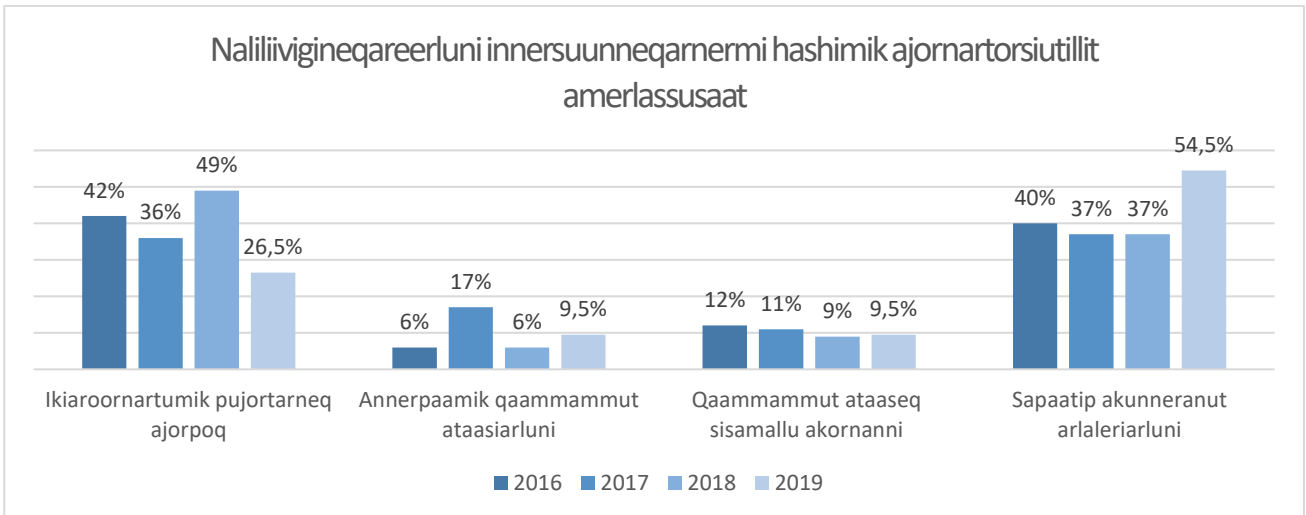
Takussutissiaq 3.7 2019-imi nalilivigineqareersunik innersuussinermi imigassamik ajornartorsiuteqameq (N = 743)

Nalilivigineqareerluni innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa

Apeqquq "Qanoq akulikitsigisunik hashimik pujortartarpi?" tunngavigalugu hashimik ajornartorsiuteqarnermik nalilineq 2016-imi 2017-imilu pivoq. Ukiut ataasiakkaat assersuusinnaajumallugit nalunaarusiami matumani taanna atornerqarpoq. 2017-ip naggataani DUDIT (Drug Use Disorders Identification Test) atornerqalerpoq- DUDIT immersugassaavoq aqqanilinnik apeqquitalik, AUDIT-ituulli ajornartorsiutit annertussusaannut imal. pinngitsuuisinnaajunnaarnermut uuttuutunik katersisoq. DUDIT imminut misiliutit www.allorfik.gl -imi pissarsiassaavoq. Ikaarsaarnertut 2016-imisut 2017-imisullu DUDIT tunngavigalugu hashimik atuinerup akulikissusaanik hashimillu ajornartorsiutit agguataarneqarnerannik takutitsinissaq 2019-imi toqqarneqarpoq.

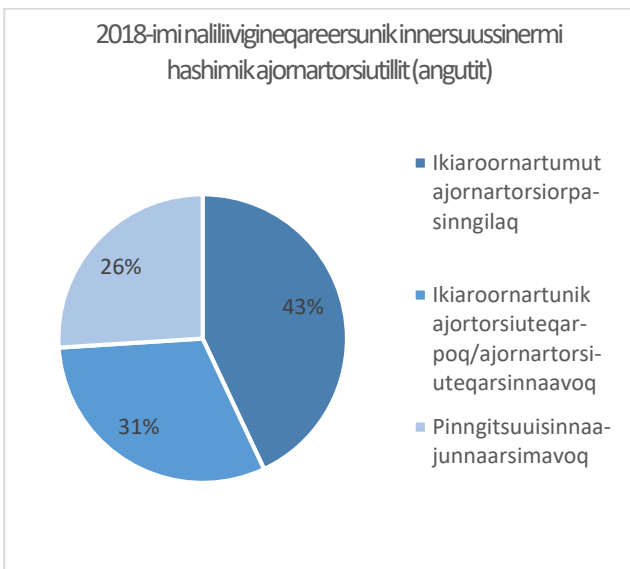
Takussutissiaq 3.8 Nalilivigineqareerluni innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiutillit amerlassusaat (2016 N = 459, 2017 N = 538, 2018 N = 545 aamma 2019 N = 569)

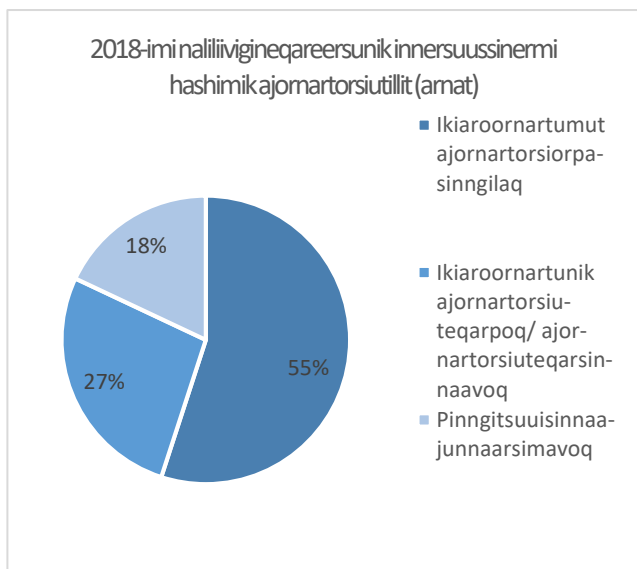
Takussutissiaq 3.9 2016-imi (N = 459), 2017-imi (N = 538), 2018-imi (N = 545) 2019-imi (N = 569) naliliivigineqareerluni innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiutillit amerlassusaat

Takussutissiami 3.8-mi ukiuni kingullerni sisamani hashimik atuinerup annertussusaata agguataarneqarnera takutinneqarpoq, ukiunilu taakkunani sisamani immikkut procentinngorlugit agguataarneqarnerat takussutissiami 3.9-mi takutinneqarluni. Taamaaliartorneq taanna ukiuni taakkunani sisamani tamani takuneqarsinnaavoq. Naliliivigineqareerlutik innersuussat ilaat amerlasuut hashimik pujortartuunngillat imal. sap. ak. ataasiarnermiit annertunerusumik hashimik pujortartarlutik. Naliliivigineqareerlutik innersuussani ikittuunnaat hashimik annikitsumik atuisupput. Amerlanerit hashimik pujortanngisannartuunngikkunik akulikitsumik atuisupput.

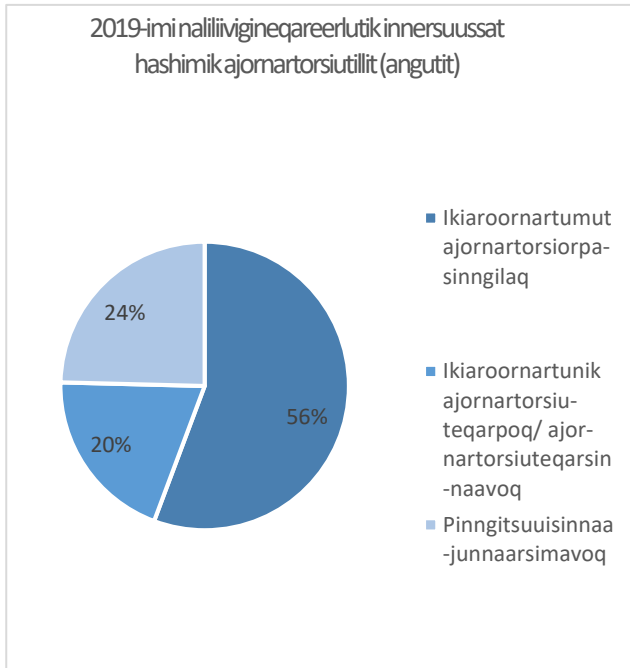
Innuttaasut hashimik pujortartangitsut 2018-imiit ikileriarsimanagerat takussutissiami 3.8-mi aamma takuneqarsinnaavoq. Tamatuma peqatigisaanik innuttaasut sap. ak. ataasiaannaratik hashimik pujortartartut amerlisimanagerat takuneqarsinnaavoq.

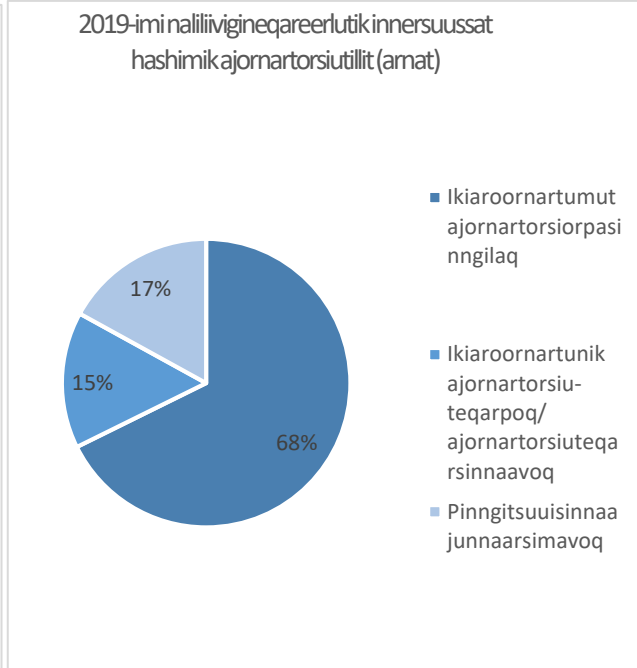
Takussutissiaq 3.10 2018-imi angutit hashimik ajornartorsiutillit naliliivigineqareerlutik katsorsartinnissamat innersuussat amerlassusaat (N = 220)

Takussutissiaq 3.11 2018-imi arnat hashimik ajornartorsiutillit naliliivigineqareerlutik katsorsartinnissamat innersuussat amerlassusaat (N = 312)

Takussutissiaq 3.12 2019-imi angutit hashimik ajornartorsiutillit naliliivigineqareerlutik innersuussat amerlassusaat (N = 350)

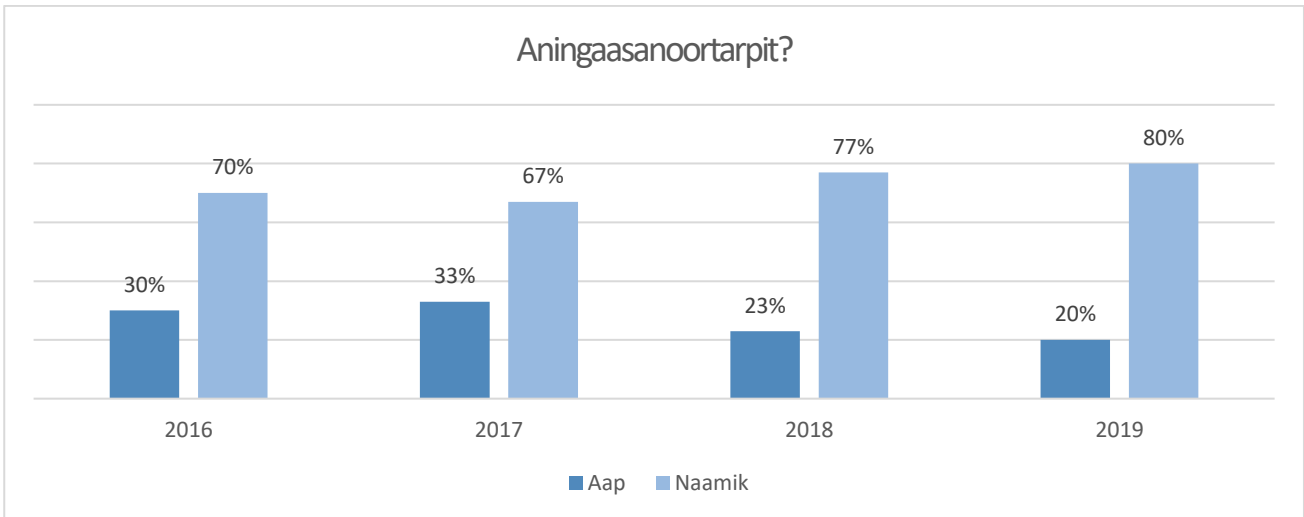
Takussutissiaq 3.13 2019-imi arnat hashimik ajornartorsiutillit naliliivigineqareerlutik innersuussat amerlassusaat (N = 393)

DUDIT atorlugu uuttuinerup 2018-imi 2019-imilu suaassutsinut agguataarneqarnera takussutissiat 3.10-miit 3.13-imut takutippaat. DUDIT suaassutsinut marluusunut assigiinngitsumik agguataarsimavoq. Angutit arnanit amerlanerusut 2018-imi 2019-imilu hashimik ajornartorsiuteqarput. 2018-imi 2019-imilu suaassutsini taakkunani marlunni assigiinngissut taanna naatsorsueqqissaarnermi tutsuiginartuuvoq. DUDIT 2018 sioqqullugu ukiumoortumik nalunaarutini atorneqanngilaq taamaammallu 2016-mut 2017-imullu assersuussinissamat tunngavissaqarani.

Eqikkaavigalugu immikkoortuni marlunni *Innersuunneqarnermi imigassamik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa kiisalu Innersuunneqarnermi hashimik ajornartorsiuteqarnerup annertussusaa*, 2019-imi innuttaasut ilaat ikinnerusut imigassamik ajornartorsiuteqarlutik saaffiginnissimanerat imal. innersuunneqarsimanerat, innuttaasullu amerlanerit hashimik ajornartorsiuteqarlutik saaffiginnissimanerat imaluunniit innersuunneqarsimanerat takussutissiani takuneqarsinnaavoq.

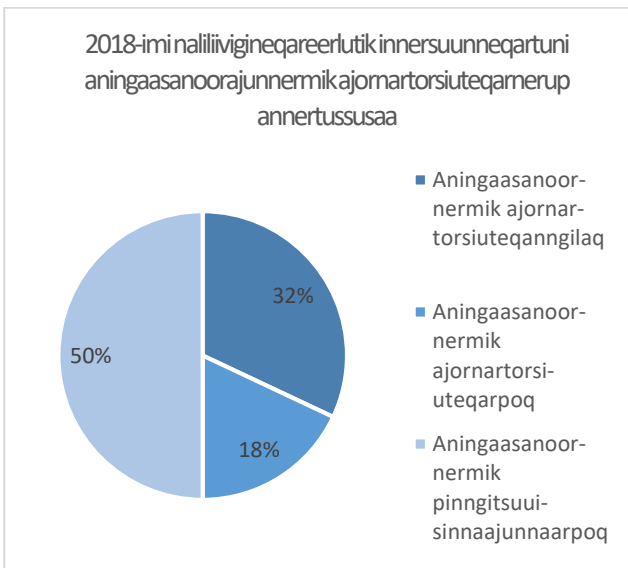
Naliliivigineqareerlutik innersuussani aningaasanoornermi ajornartorsiutit

Aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarneq, apeqqutit aningaasanoornermut tunngasut qulit tunngavigalugit naliliivigineqartarpoq. Misilitsinneq imminut misiliinertut ilusilik Allorfiup nittartagaani: www.allorfik.gl pissarsiassaavoq. Aningaasanoorajunneq katsorsartittussanik ikinnerpaanik innersuussiviusarpoq. Imigassamik ikiaroornermillu ajornartorsiutillit katsorsartikkusuttut amerlanerusarmata.

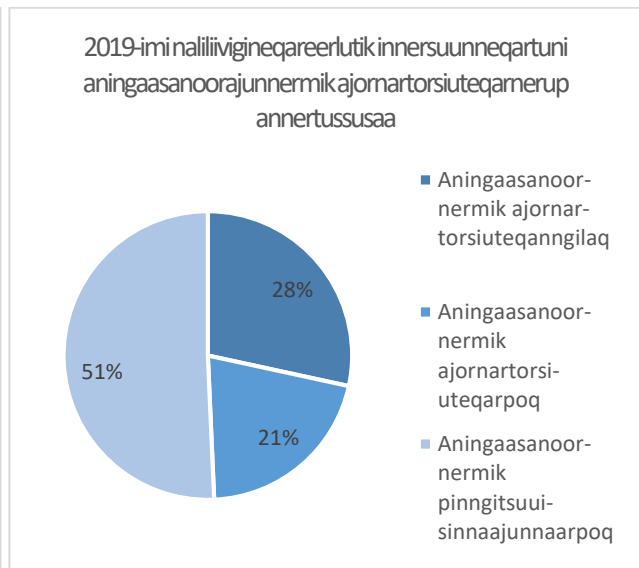

Takussutissiaq 3.14 Naliliivigereerlugit innersuussat ukiunut 2016 (N = 465), 2017 (N = 499), 2018 (N = 574) 2019-imullu (N = 743) agguataarneqarnerat

Aningaasanoormik ajornartorsiutillit katsorsartittussat takussutissiami 3.14-imi ukiut kingulliit sisamat ingerlaneranni amerliartornerat takutinneqarpoq. Aamma amerlanerit aningaasanoortannginnerannik ersarissumik takutitsivoq, ukiullu ingerlaneranni procentinngorlugit agguataarneqarnerat assigiaaqaaluni.

Takussutissiaq 3.15 2018-imi aningaasanoorajunnerartuni aningaasanoorajunnemik ajornartorsiutip annertussusaa (N = 131)

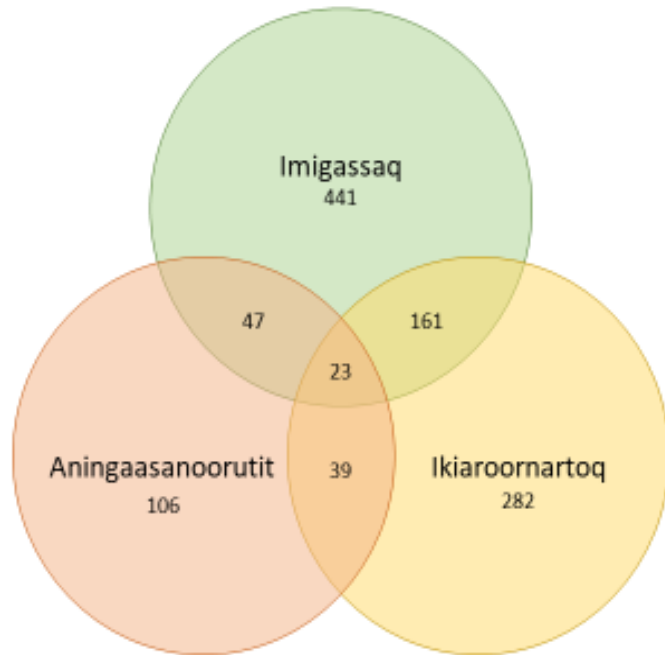

Takussutissiaq 3.16 2019-imi aningaasanoorajunnerartuni aningaasanoorajunnemik ajornartorsiutip annertussusaa (N = 148)

2018-imi 77%-it aningaasanoortannginnerarput. Aningaasanoortarnerartut 50%-ii aningaasanoorajuttuupput. Taamaaliartornerq 2019-imi 80 %-it aningaasanoortannginneranni, aningaasanoortarnerartullu 51 %-iisa aningaasanoorajuttuuneranni aamma takuneqarsinnaavoq.

Aanngajaarniutik arlalinnik ajornartorsiuteqarneq

Innuataasut naliliivigineqareerlutik innersuunneqartut arllallit aanngajaarniummik ataasiinnaangitsumik arlalinnilli ajornartorsiuteqarput. Takussutissiami 3.17-imi, naliliivigineqareerlutik innersuussat qassit hashimik imigassamillu, imigassamik aningaasanoormillu, aningaasanoormik hashimillu imaluunniit taakku pingasut ataatsikkoortillugit ajornartorsiuteqartut takuneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 3.17 Aangajaarniutit arlalinnik ajornartorsiuteqarneq, AUDIT, DUDIT apeqqutillu aningaasanoorajuttuunermut tunngassutillit aallaavigalugit naatsorsugaq, (innuttaasut ilaat arlaleriarlutik ilaammata takussutissiami amerlassutsit katinnerat 743-iingilaq)

Takussutissiaq 3.17 makkunanga takutitsivoq:

- Innuttaasut 441-it ajoqusiinnaasumik imal. sakkortuumik pinngitsuuisinnaanginnertut ittumik imigassamik ajornartorsiuteqarput
- Innuttaasut 282-it ajornartorsiutinngortussamik imal. annertuumik pinngitsuuisinnaanginnermik hashimik ajornartorsiuteqarput.
- Innuttaasut 106-it aningaasanoornermik ajornartorsiuteqarput imaluunniit aningaasanoorajuttuupput.
- Innuttaasut 441-iniit 282-iniillu imigassamik -imal. hashimik ajornartorsiutillinnit 161-it taakku marluk ajornartorsiutiginerarpaat.
- Innuttaasut 282-it 106-illu hashimik -aningaasanoornermilluunniit ajornartorsiuteqartuni 39-t taakku marluk ajornartorsiutiginerarpaat.
- Innuttaasut 141-nit 106-iniillu imigassamik aningaasanoornermillu ajornartorsiuteqartunit 47-t taakku marluk ajornartorsiutiginerarpaat.
- Innuttaasut 23-t taakku pingasut ajornartorsiutiginerarpaat.

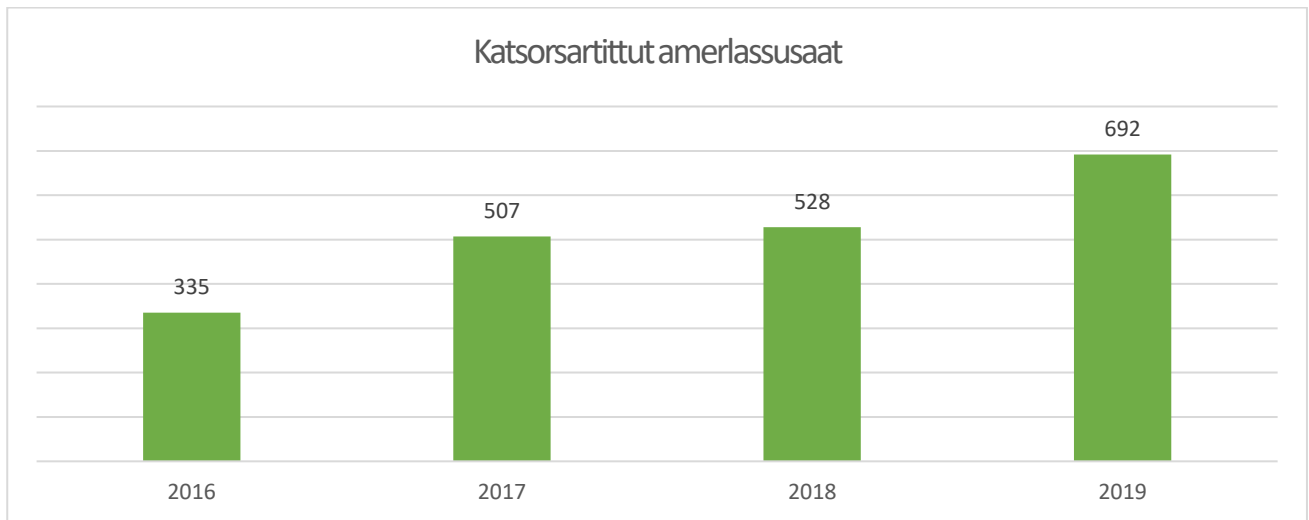
2019-imi aangajaarniutit arlallit ajornartorsiutaajartornerat 2018-imisut iinnangajappoq. 2018-imut takussutissiaq nalunaarusiami matumani ilaangilaq, 2018-imili ukiumoortumik nalunaarusiami pissarsiarineqarsinnaalluni.

4. 2019-imi katsorsaannerit tunngatillugu paasisutissat

Allorfinni katsorsaannerit katsorsartittut pillugit paasisutissanik katersivik ataatsimoorunneqarpoq, Nuummili Katsorsaavimmi katsorsaannerit takussutissiisutaasimasumik nangitsinerulluni. 2017-imi aprilip ulluisa aallaqqaataanni suliarinnittussarsiuussinermit isumaqatigiisummik atuutilersitsinermit atatillugu, paasisutissiiviup imarisai allannguuteqalaarput.

2016-imiit 2019-imut katsorsaannerit

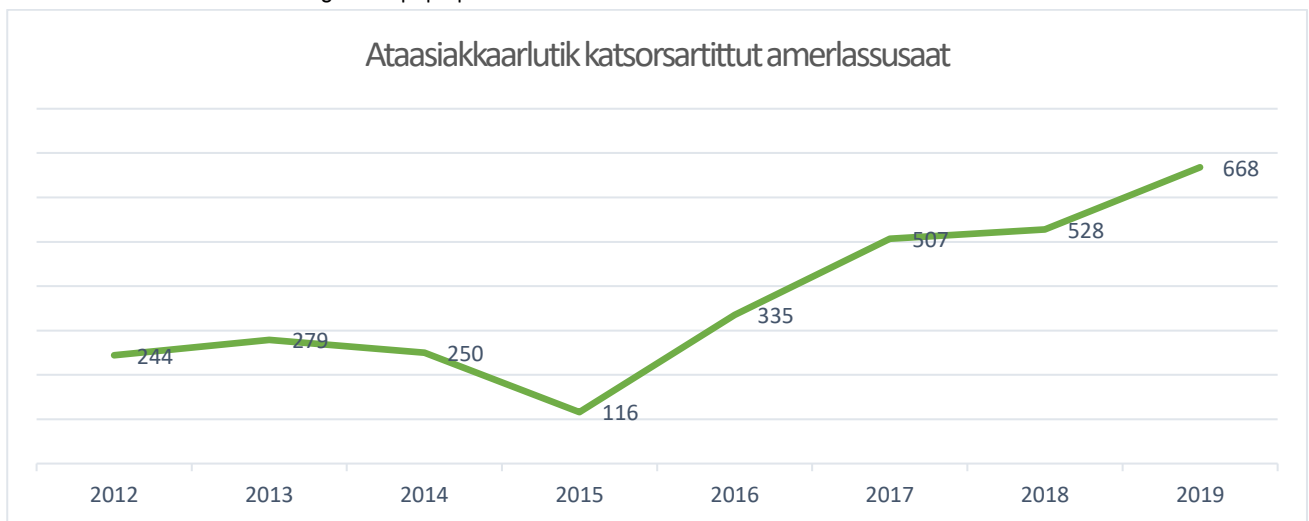
Allorfiup 2016-imi pilersinneqarneraniit ukiut tamaasa katsorsaannerit naammassisat amerlassusaat, takussutissiami 4.1-imi takutinneqarpoq. Allorfiup aallartinneraniit katsorsaannerit katillugit 2.062-it naammassineqarput. Katsorsartittut amerliartornerat takuneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 4.1 2016-imi, 2017-imi, 2018-imi 2019-imilu (N = 2.062) katsorsartissimasut

2012-imiit 2019-imut katsorsartittut

Najukkami katsorsaannerit aamma qanga katsorsartinnissamat innersuussutit siullermik nalunaarsorneqarnera katsorsaannerullu aallartinneqarnerata nalaani piffissap nikingassuteqarnera pissutigalugu, katsorsartittut amerlassusaat naliliivigereerlugillu innersuussat amerlassusaat nikingassuteqarpoq.

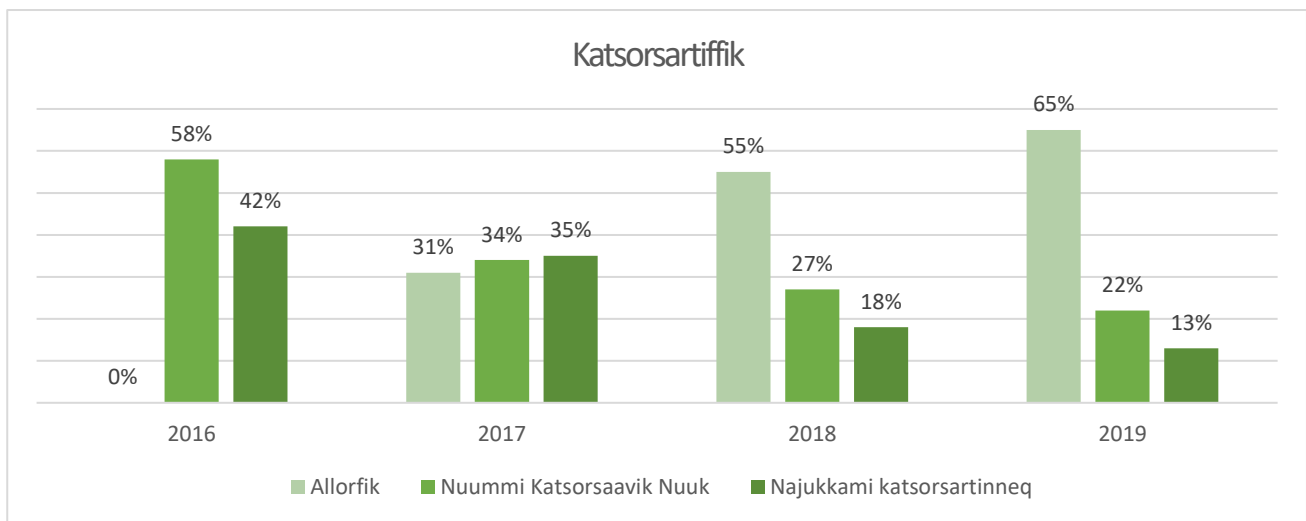

Takussutissiaq 4.2 2012-imiit 2019-imut (N = 2.927) katsorsartissimasut amerlassusaat

2012-imiit 2019-imut katsorsakkat amerlassusaat takussutissiami 4.2-mi takuneqarsinnaapput. 2012-imiit 2015-imut, tamatuma nalaani Peqqinnissaqarfimmut isumaqatigiissutaasoq naapertorlugu, sullissat namminerlu akilikkaminnik katsorsartittut ilanngunneqarput. Inuit 22-it minnerpaamik marloriarlutik katsorsartissimanerat pissutigalugu, 2019-imi katsorsaanerit amerlassusaat katsorsartittullu assigiingissuteqarput.

2018-imi katsorsartiffik

Ukiuni pineqartuni katsorsaanerit sumi ingerlanneqarsimanerat takussutissiami 4.3-mi takutinneqarpoq. Innuttaasut Allorffimmi katsorsartittut Allorfiup 2016-imi pilersinneqarneraniit amerlisimanerat takuneqarsinnaavoq. Katillugit innuttaasut 78%-ii najukkani katsorsarneqarput, taakkulu 2018-imiit amerlanerulaarput.

Takussutissiaq 4.3 2016-imi (N = 335), 2017-imi (N = 507), 2018-imi (N = 528) 2019-imi (N = 673) katsorsartissimasut katsorsartiffinnut agguataarsimanerat

Najukkani katsorsaasoqartarnissaa kommuninit annertuumik kissaataasimavoq. Taamaamat katsorsaanerup sapinngisamik innuttaasup najugaanut qaninnerpaami ingerlanneqarnissaa innersuussinermi piunasaqataavoq. Tamanna arlalinnik patsiseqarpoq. Innuttaasup ilisimalikkaminnik inooriaserilikkaminillu ulluinnarni katsorsartinnerup nalaani misiliisinaanissaa. Tamatumattaq peqatigisaanik innuttaasumut tunngatillugu iliuuserisat allat nukittorsarnissaannut tamanna pitsaaneerusumik periarfissiivoq. Kiisalu qanigisaasut peqatigalugit katsorsaaneessamut pitsaaneerusumik periarfissiilluni. Aanngajaarniutinik atuiffiunngitsumik aamma/imal. aningaasanoorfiunngitsumik inooriaaseqarnerup attatiinnarnissaata ajornartua tassaangilaq katsorsartinneq tassaallunili ulluinnarnut nalinginnaasunut pissutsinullu qimatanut uteqqinneq.

Najukkami katsorsaaneq

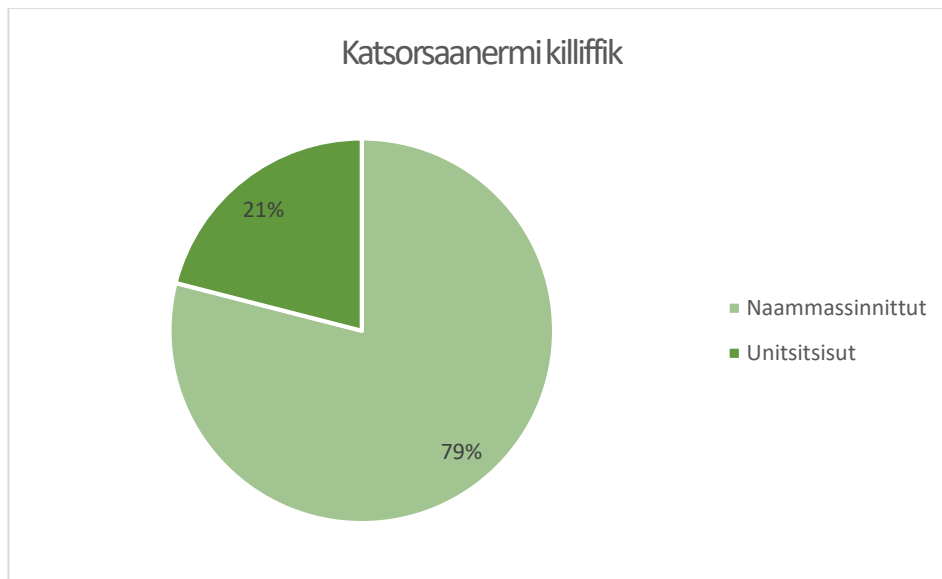
Najukkami katsorsaaneq 2017-imi neqeroorummik, ukiumut marloriarluni sisamariarluniluunniit, kommunip kissaataa naapertorlugu illoqarfinni katsorsaaneessamik periarfissiisoq, immikkut nukittorsarneqarpoq. Najukkani katsorsaaneq innuttaasut 22-t tikillugit ulluunerani ingerlanneqarpoq. Illoqarfiit tamarmik minnerpaamik ukiumut ataasiarlutik katsorsaasoqartarnissaat 2019-imi periarfissiisutaavoq, tamanna kommuninut ukioq 2020-imiit pisinnaatitaaffittut neqeroorutaalluni. Innuttaasut katillugit 78%-ii 2019-imi najukkani katsorsartippat, taakkulu 2018-imiit 73 %-iusunit amerlanerulaarput.

Kommune	Najukkani katsorsaasimanerit (sivissusuaat)
Kommune Kujalleq	Narsaq (sap. ak. arfinillit) Nanortalik (sap. ak. arfinillit)
Kommuneqarfik Sermersooq	Tasiilaq 1 (sap. ak. arfineq pingasut) Tasiilaq 2 (sap. ak. arfinillit) Paamiut (sap. ak. arfinillit) Kuummiit (sap. ak. arfineq marluk)
Qeqqata Kommunua	Maniitsoq (sap. ak. arfineq marluk)
Kommune Qeqertalik	Qeqertarsuaq (sap. ak. sisamat) Kangaatsiaq (sap. ak. arfinillit)
Avannaata Kommunua	Upernavik (sap. ak. arfinillit) Qaanaaq (sap. ak. arfinillit)

Tabeli 4.1 2019-imi katsorsaasimanernut takussutissiaq

Katsorsaanermi killiffik

Katsorsaanerit naammassiat, katsorsaanertut innuttaasup minnerpaamik sapaatip akunnerini arfinilinni katsorsartiffigisaatut nassuarneqarput. Katsorsaanerilli sapaatip akunnerinik arfinilinnik sivissusueqartussatut natsorsuutigisanit sivikinnerit ilanngunneqarput.

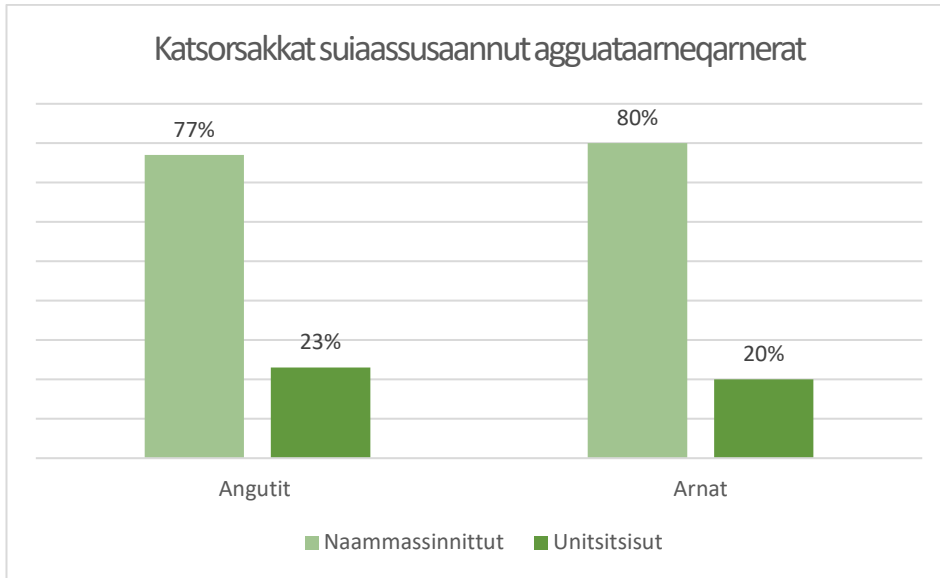

Takussutissiaq 4.4 Katsorsaanermi killiffik (N = 558)

Takussutissiami 4.4 -mi takuneqarsinnaasutut 2019-imi katsorsaanerit naammassiat 79 %-iupput, taamaalillutik katsorsartittut tallimaagaangata sisamat naammassisarput. 2019-imi 79%-inut sanilliullugit 2018-imi 77%-it naammassisimmata, 2018-imiit 2019-imit katsorsartinnerit naammassineqartut amerleriarnerat takuneqarsinnaavoq.

Katsorsaanneri killiffimmik suaassutsinut agguataarineq

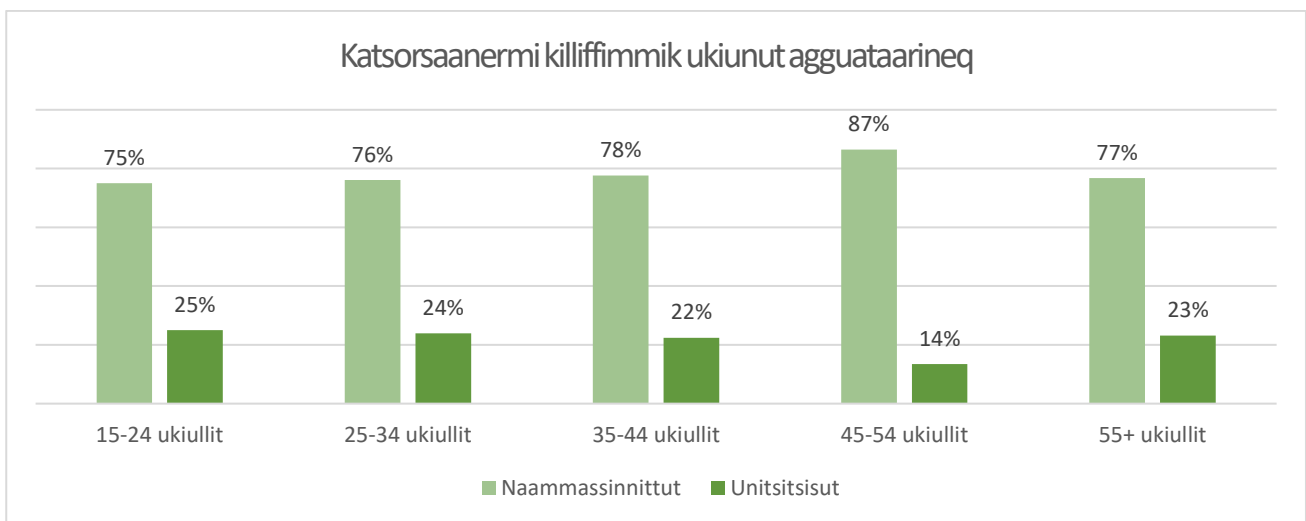
Katsorsaanneri killiffiup angutit arnallu akornanni qanoq agguataarsimanera takussutissiami 4.5-imi takuneqarsinnaavoq. Takussutissiaq naapertorlugu angutitut sanilliullugit arnat amerlanerulaartut katsorsartinneq naammassivaat. Takussutissiaq taanna ukiumoortumik nalunaarutit siuliini ilaangimmat assersuussassaqaqngilaq.

Takussutissiaq 4.5 Katsorsakkat suaassusaannut agguataameqarnerat (N angutit = 272, N arnat = 315)

Katsorsaanneri killiffimmik ukiunut agguataarineq

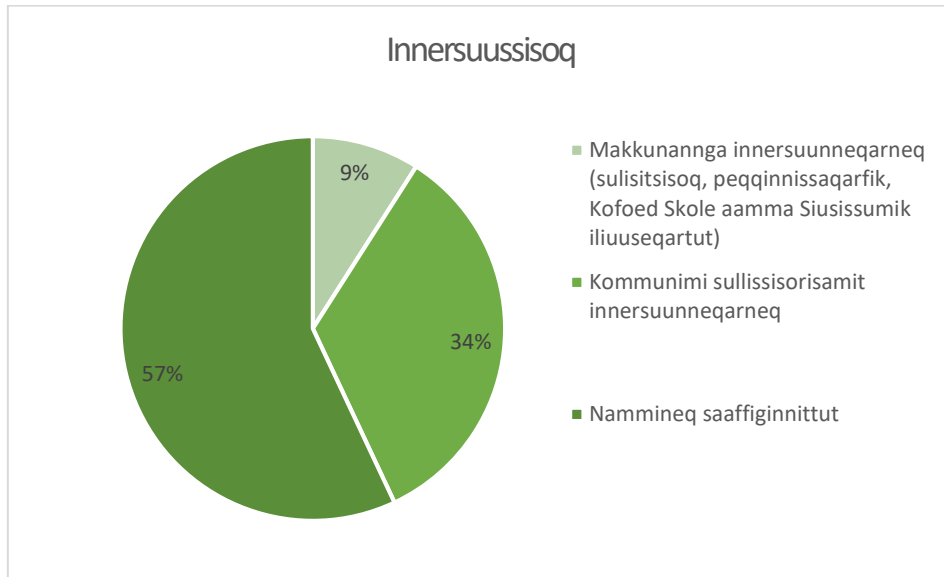
Ukioqatigiaani ataasiakkaani qassit katsorsartinertik naammassineraat maanaannarlunniit unitsinneraat takussutissiami 4.6-imi takutinneqarpoq. Innuttaasut 15-iiit 24-nut ukiullit katsorsartinerminnik naammassinnittut 45-t 54-illu akornanni ukiullit amerlanerunerat takuneqarsinnaavoq. Katsorsartinerminnik naammassinnittut 2018-imit sanilliullugit procentpointinik qulingiluanik amerlisimapput.

Takussutissiaq 4.6 Katsorsaanneri killiffimmik ukiunut agguataarineq (N = 588)

Innersusseriaaseq

Innuttaasut amerlanersaat Allorfimmut nammineq saaffiginninnermikkut katsorsartilersartut takussutissiaq 4.7 –mi erserpoq. Innuttaasut pingasuuppata ataaseq kommunimi isumaginnittoqarfimmit innersuunneqartarpoq, innuttaasullu 9%-ii assersuutigalugu sulisitsisumit, Peqqinnissaqarfimmit, Kofoeds Skolemit imaluunniit suliniummit *suisissukkut iliuseqarnermit* innersuunneqarsimapput.

Takussutissiaq 4.7 Innersuussisoq (N = 683)

5. Nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasisutissiivik (KN-ASI) 2019

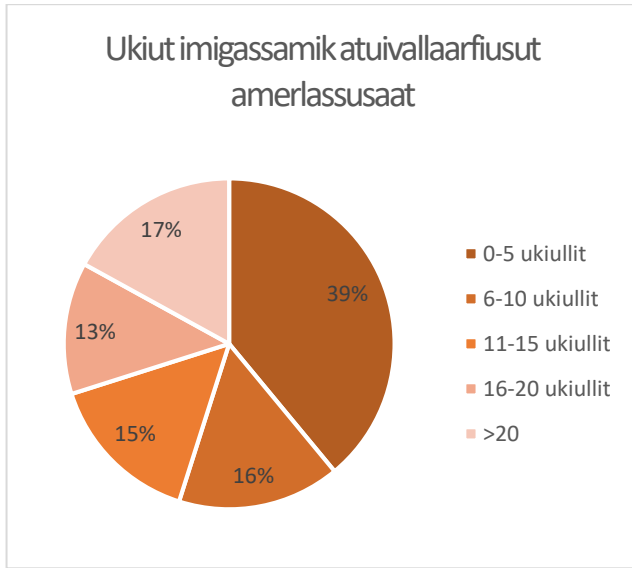
Nuna tamakkerlugu innuttaasunut katsorsartittunut tamanut tunngatillugu aanngajaarniutit pillugit paasisutissiivimmut (KN-ASI) nalunaaruteqartoqartassaaq katsorsaannermillu neqerooruteqartut tamarmik katsorsaannit paasisutissiivimmut nalunaarutigissavaat. Nuna tamakkerlugu assersuutigalugu katsorsartillutik maanaanaq unititsisut, katsorsartinnissamik pisariaqartitsisuni suaassutsikkut assigiingissuseq. Taamatuttaaq nunap immikkoortuini assigiingissutaasut minnerunngitsumillu katsorsartinnerup aanngajaarniutitut atuinnermut inuunerullu naleqassusaanut tunngatillugu sunniutaata, piffissami sivilisunerusumi malinnaaviginissaat periarfissaassappat, katsorsartittut tamarmik paasisutissiivimmut nalunaarutigineqarnissaat pingaaruteqarpoq. Taamaammat sapaatip akunneri arfinillit katsorsartereernerup kingorna, katsorsartinnerup naammassinerani kiisalu katsorsartereernerup kingorna qaammatit pingasut, aamma qaammatit arfinillit aqqaneq marlullu qaangiunneranni nalunaaruteqartoqartarnissaa pillugu paasisutissiivik annertusineqarpoq. Pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq naapertorlugu, Katsorsaavik katsorsartinnerup naammassineraniit qaammatit arfinillit qaangiunneranni nalunaaruteqassaaq, kommuunilli qaammatit pingasut aqqaneq marlullu qaangiunneranni nalunaaruteqassallutik.

Qarasaasiakkut paasisutissiiviup immikkoortui assigiingitsut piffissani assigiingitsuni aallartinneqarput. 2017 sioqqullugu katsorsartinnerup aallartinnerani taamaallaat nalunaarsuisoqartarpoq. Tamanna kalaallisut qallunaatullu katsorsartinnerullu naammassineranik nalunaarsuisoqarsinnaanngorlugu 2017-imi allanngortinneqarpoq. 2017-imiit katsorsartinnerup naammassinerani katsorsartereernerullu kingorna qaammatit arfinillit qaangiunneranni, killiffik pillugu katsorsartiffimmiit nalunaarsuisoqartalernissaa atuutilersinneqarpoq. 2018-ip naalernerani sapaatip akunneri arfinillit qaangiunneranni killiffimmik nalunaaruteqartarneq atuutilersinneqarpoq. 2019-imi pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu inatsimmut atatillugu, qaammatit pingasut aqqaneq marlullu qaangiunneranni nalunaarsuinissaq atuutilersinneqarpoq.

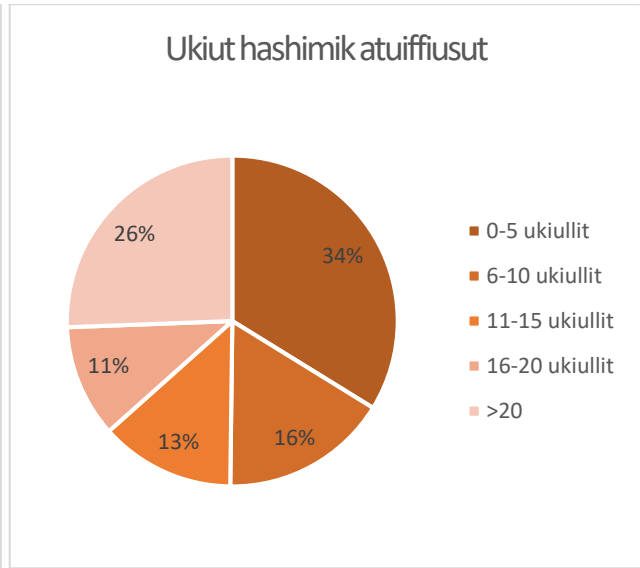
Nalunaaruteqartoqartalerpat, qarasaasiakkut paasisutissiivik ukialuit qaangiuppata aanngajaarniutinik ajornartorsiuteqarnermik katsorsaannerup ilisimasanik tunngaveqartumik inerisaaqqinnissamik pilersaarusiormut sakkussaalissaaq pitsaalluinnartoq, aningaasanoorajutorlu katsorsartereernermi angusanik attassiinnarnissamut periarfissinneqarsimassalluni.

2019-imi innuttaasut katsorsartissimasut 353-it, nuna tamakkerlugu aanngajaarniutit pillugit paasisutissiivimmit apersorneqarput, taakku 2016-imi 2017-imilu 545-iupput 2018-imilu 482-iullutik. Innuttaasup katsorsaasullu akornanni pitsaasumik ataqatigiinnissaq piunarsaatitaqarmat, katsorsartinneq ingerlallereersoq apersuisoqarpoq. Taamaammat paasisutissat tamakkiisuunissaannut, apersuinissamut piffissap eqqortuunissaa sapinngisamillu amerlanerpaanik apersuinissaq oqimaqatigiissaarisuuvoq. Taamaattorli katsorsartittut amerlisimagaluit katsorsartinnerup aallartinnerani apersorneqartut ikilisiimanagerat pitsaanerpaaffissaminiingilluinnarpoq, taannalu 2020-imi suliasanik pingaarnersuineri salliunneqassaaq.

Imigassamik hashimillu ajornartorsiuteqarnerit sivissusuaat katsorsarteqqinnissamillu pisariaqartitsineq

Takussutissiaq 5.1 Ukiut imigassamik atuvallaarfiusut amerlassusaat (N = 264)

Takussutissiaq 5.2 Ukiut hashimik atuffiusut (N = 219)

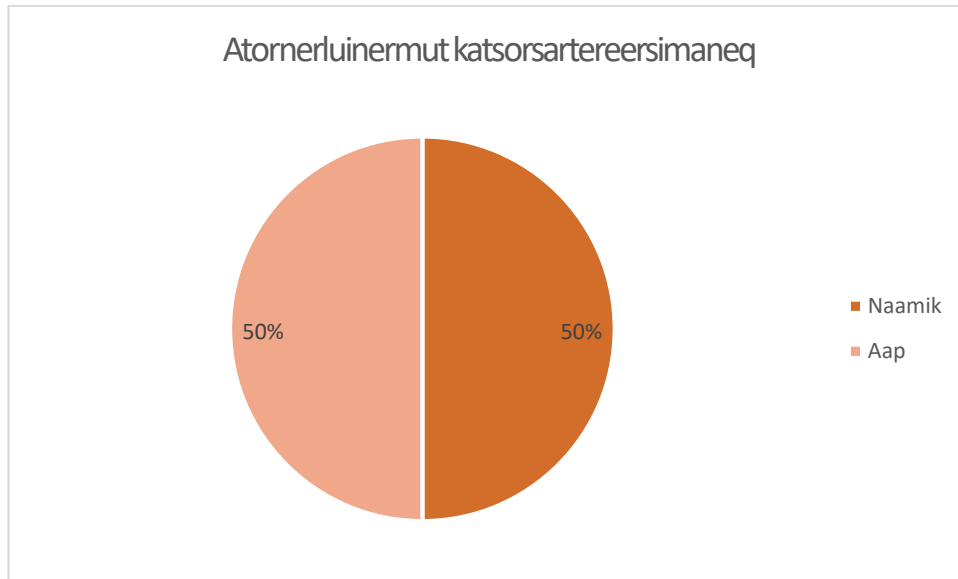
Innuttaasut aangajaarniutunik aningaasanoormillu ajornartorsiuteqartut, ajornartorsiutip pilerneraniit sapinngisamik piaarnerpaamik katsorsartittarnissaat kissaataavoq. Tamanna innuttaasup atornerluisuunera sivitsoriartortillugu ajornartorsiutip annertunerulersarneranik - timikkut, tarnikkut inuttullu atukkatigut kinguneqartarneranik patsiseqarpoq.

Innuttaasut katsorsartittut amerlanersaasa, ukioq pallinnagu ukiullu tallimat akornanni imigassamik atuvallaarsimanagerat hashimilluunniit atuisuusimanagerat takussutissiani 5.1-imi 5.2-milu takuneqarsinnaavoq. Innuttaasut katsorsartittut arfiniliugaangata ataatsip missaaniittut ukiuni arfinilinniit qulinut, aqqanilinniit 15-inut 16-iniillu 20-nut aangajaarniutunik ajornartorsiuteqarsimapput. Innuttaasunit katsorsartittunit 17 %-it ukiut 20-t sinnerlugit imigassamik atuvallaarsimapput, 26%-illu ukiut 20-t sinnerlugit hashimik atuisuusimallutik.

2018-imi innuttaasut imigassamik annertuallaamik atuinnermut katsorsartittut 37 %-ii hashimillu atuisut 38%-ii, ajornartorsiutip pilerneraniit ukiut tallimat iluanni katsorsartippat. Aangajaarniutini taakkunani marlunni innuttaasut katsorsartittut 20%-iisa 25%-iisalu akornanniittut ukiut 20-it sinnerlugit aangajaarniummik ajornartorsiuteqarsimapput.

Taamaalilluni 2018-imiit 2019-imut aangajarniummik ajornartorsiuteqalernermit innuttaasup katsorsartinnissaata tungaanut piffissaq allannguuteqanngilaq. Akeqanngitsumik najukkanilu katsorsartissinnaalernikkut neqeroorutillu assigiinngitsut amerlinerisigut katsorsartinnissap nakerneruleratigut, katsorsartinneq sioqqullugu aangajaarniutunik aningaasanoormillu ajornartorsiuteqarnerup sivikillinissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Katsorsartinneq iluaqutaavoq, innuttaasulli amerlasuut aangajaarniutunik ajornartorsiutillit arlaleriarlutik katsorsartinnissartik pisariaqartippaat. Utersaarneq ajunaarneruunngitsoq ilinniarfiusinnaasorli katsorsaavinni isumaavoq. Pinngitsuisinnaajunnaarnermik nappaateqarnermik katsorsaanerup sunniutaata, nappaatitut inooriaatsimik patsiseqartut allat-soorlu tupatornermi pualavallaarnermilu arlaleriarluni nakorsagassaasartutut annertutiginera, ilisimatusarnerup takutippaa.

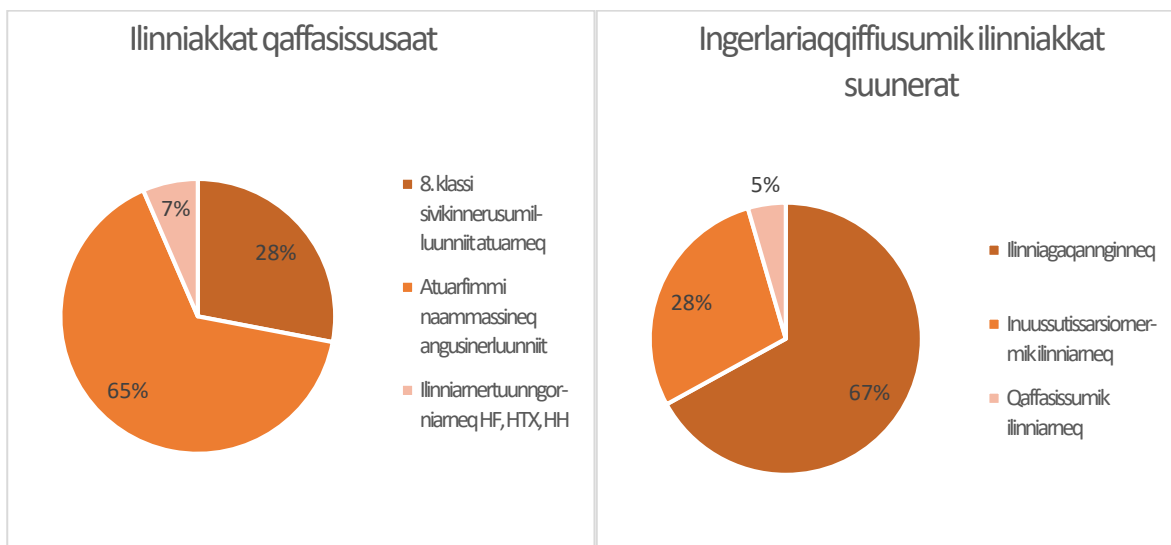

Takussutissiaq 5.3 Innuttaasut sionatigut atonerluinermut katsorsartereersimasut amerlassusaat (N = 321)

Takussutissiaq 5.3 naapertorlugu innuttaasut 2019-imi katsorsarneqarsimasut affaat sionatigut atonerluinermut katsorsarneqareersimapput. Matumani pineqarput imigassamik, hashimik, aningaasanoorajunermik, naamaarnermik allamilu ajornartorsiuteqarneq. Ukiuortumik nalunaarussiaq siuliinut sanilliullugit amerlassusaat nikinggillat.

Atuarsimaneq, inuussutissarsiummik ilinniagaqarsimaneq suliffeqarnerlu

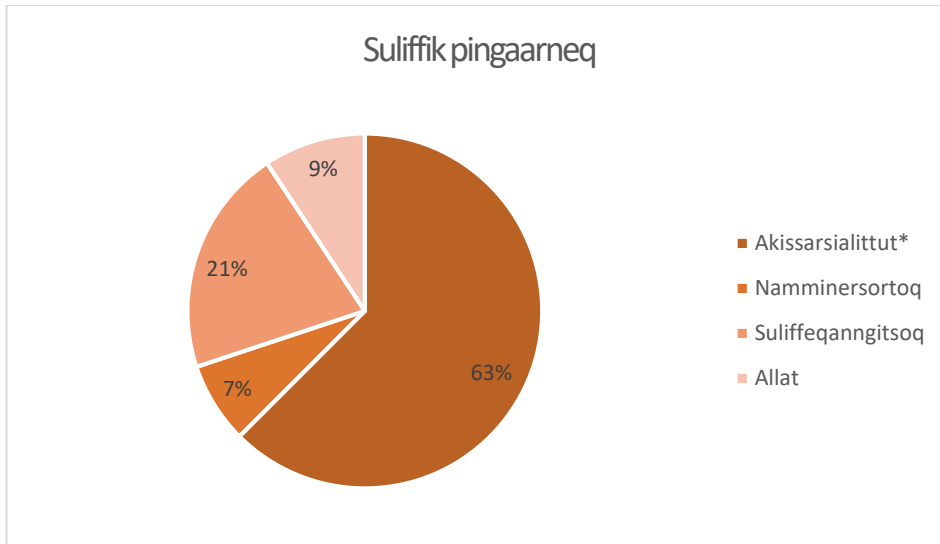
Innuttaasut katsorsartittut amerlasuut sivikitsumik atuarsimapput. Innuttaasut katsorsartissimasut 93% -ii meeqqat atuarfianni inaarutaasumik misilitsissimanagerat tamatumangaluunniit annikinnerusumik atuarsimanagerat, 7%-iinnaallu ilinniarnertuunngorsimanagerat qaffasinnerusumilluunniit ilinniagaqarsimanagerat takussutissiami 5.4-mi takuneqarsinnaavoq. Innuttaasut katsorsartissimasut 67%-iisa ilinniagaqannginnerat 28 %-it inuussutissarsiummut sammititamik ilinniagaqarnerat 5%-iinnaallu qaffasinnerusumik ilinniagaqarnerat takussutissiami 5.5-imi takuneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 5.4 Katsorsartittut akornanni ilinniakkat qaffasissusaat (N = 317)

Takussutissiaq 5.5 Katsorsartittut akornanni ingerlariaqqiffiusumik ilinniagaqarneq (N = 321) (inuussutissarsiummut sammititamik ilinniakkanut ilaapput ikiortitut, assistentitut imal. inuussutissarsiuutinut sammivilimmik sivisuumik ilinniagaqarneq. Qaffasissumik ilinniakkanut ilaapput universitetimi bacheloritut kandidatitullu ilinniagaqarneq)

2018-imi innuttaasut katsorsartissimasut 93%-ii meeqqat atuarsiannit inaarutaasumik misilitsinnermik annikinnerusumilluunniit atuarsimapput, 7%-iinnaallu ilinniarnertuunngorsimapput qaffasinnerusumilluunniit ilinniarsimallutik. 2018-imi katsorsartittut 65%-ii ilinniarsimangillat, 3%-iinnaallu universitetimi qaffasissumik ilinniagaqarlutik. Taama agguatarsimanerat 2019-imi agguataarsimanerannut assinguvoq.

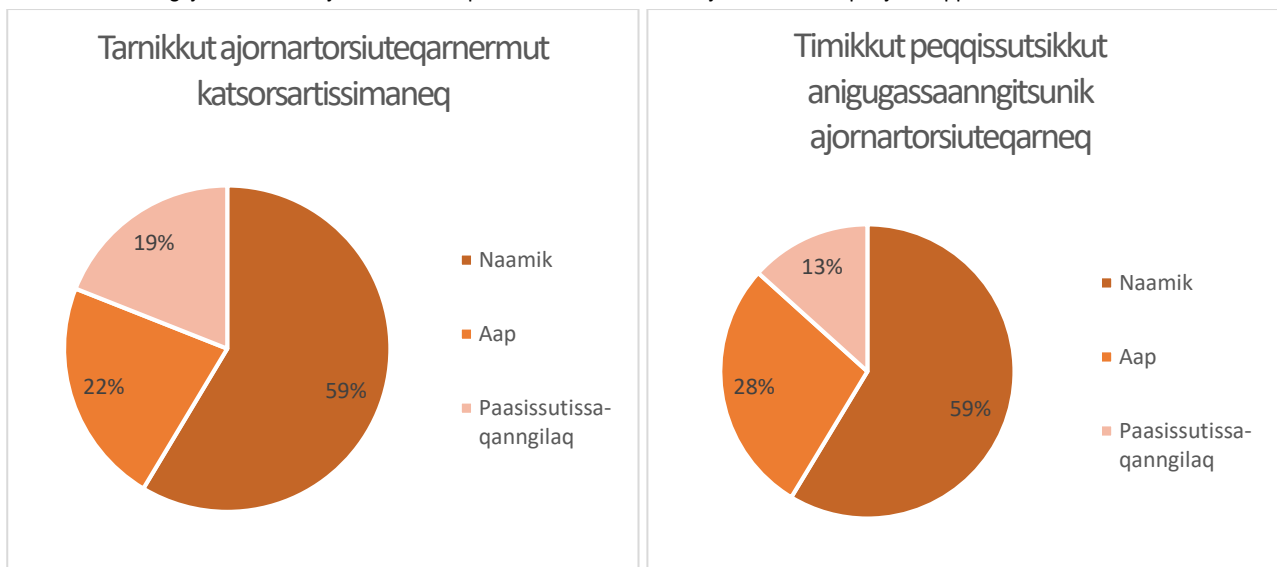

Takussutissiaq 5.6 Katsorsartittut akornanni ukiut kingullit pingasut iluanni suliffik pingaarneq (N = 312) 047, *Piffissaq tamakkerlugu/piffissap ilaannaa/ilaannikuinnaq

Innuttaasut katsorsartittut amerlasuut suliffeqanngillat. Takussutissiaq 5.6 naapertorlugu innuttaasut katsorsartittut katillugit 70%-it sulinermik inuussutissarsiuteqarput (63 %) imaluunniit namminersortuullutik (7 %), 21 %-it suliffeqanngillat. Taakkulu angerlarsimasuunngikkunik, utoqqalinersiuteqartuupput, ilinniartuullutik, suliffeqanngitsuullutik imaluunniit pisortat ikiorsiisutaannik pisartagaqarlutik. Sulinermik inuussutissarsiuteqartut 63%-iini 42 %-it piffissaq suliffiusartoq tamakkerlugu sulisarput, 10,5 %-it piffissap suliffiusartup ilaannaa sulisarput 10,5 %-illu ilaannikuinnaq sulisarlutik (takutinneqanngillat).

Peqqissutsimut tunngasut

Innuttaasut aanngajaarniummik ajornartorsiuteqartut allanik arlalinnullu ajornartorsiuteqarajuttuupput.

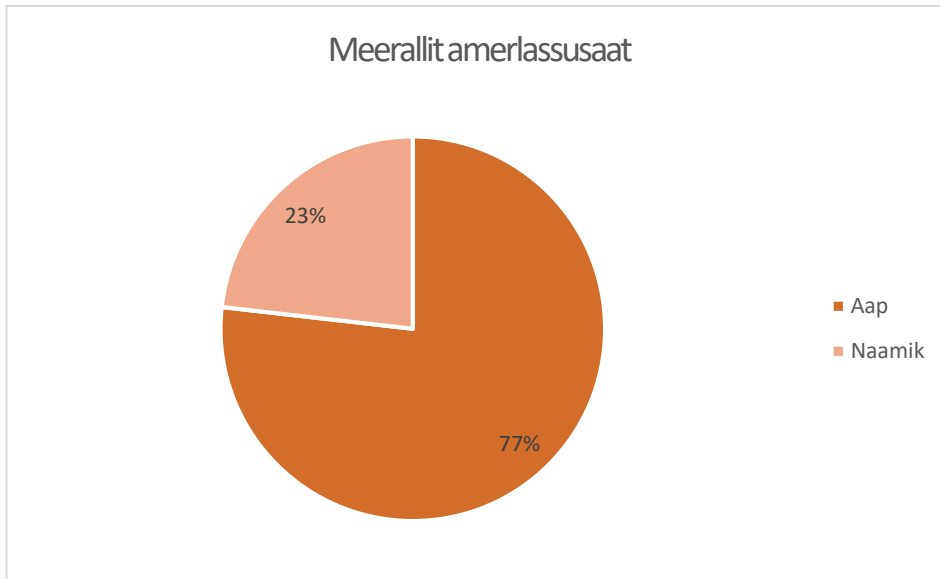
Takussutissiaq 5.7 Uninnganatik uninngallutilluunniit tarnimikkut ajornartorsiutiminnik katsorsartissimasut amerlassusaat (N = 286)

Takussutissiaq 5.8 Anigugassaangitsunik timikkut peqqissutsimikkut ajornartorsiutiminnik katsorsartissimasut amerlassusaat (N = 306)

Takussutissiaq 5.7 naapertorlugu innuttaasut katsorsartissimasut 22%-ii uninnganatik uninngallutilluunniit tarnimikkut ajornartorsiuteqarnerminnut katsorsartissimaneraput. Innuttaasut katsorsartissimasut 28%-ii timikkut anigugassaangitsunik peqqissutsimikkut ajornartorsiuteqarnerarnerat takussutissiami 5.8-mi takutinneqarpoq.

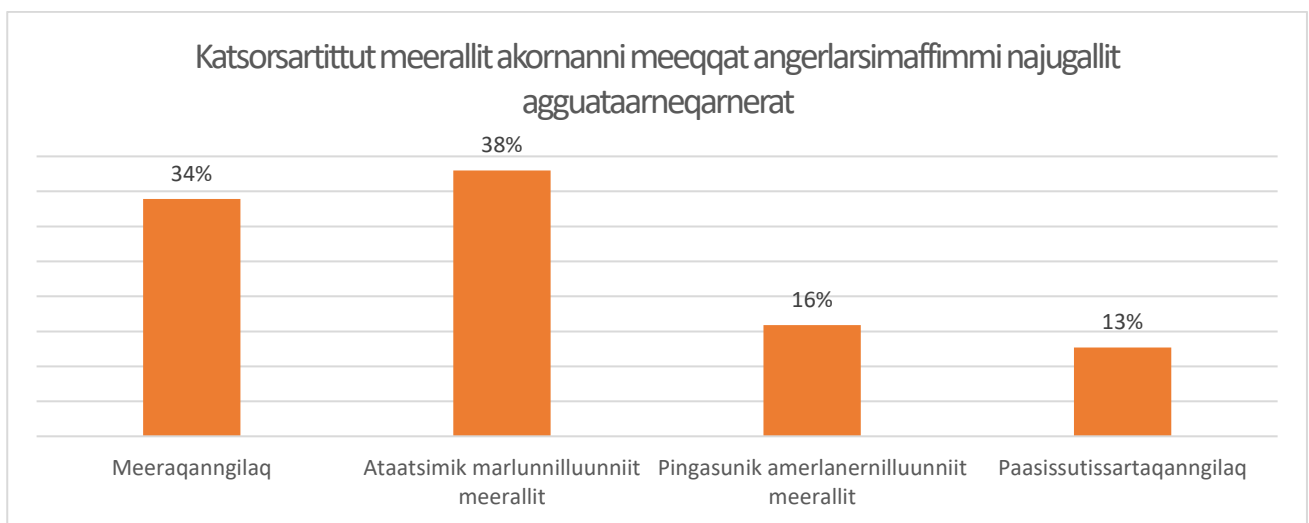
Katsorsartittut 18-it inorlugit ukiulinnik meerallit

Innuttaasut katsorsartittut 18-it inorlugit ukiulinnik meerallit amerlapput.

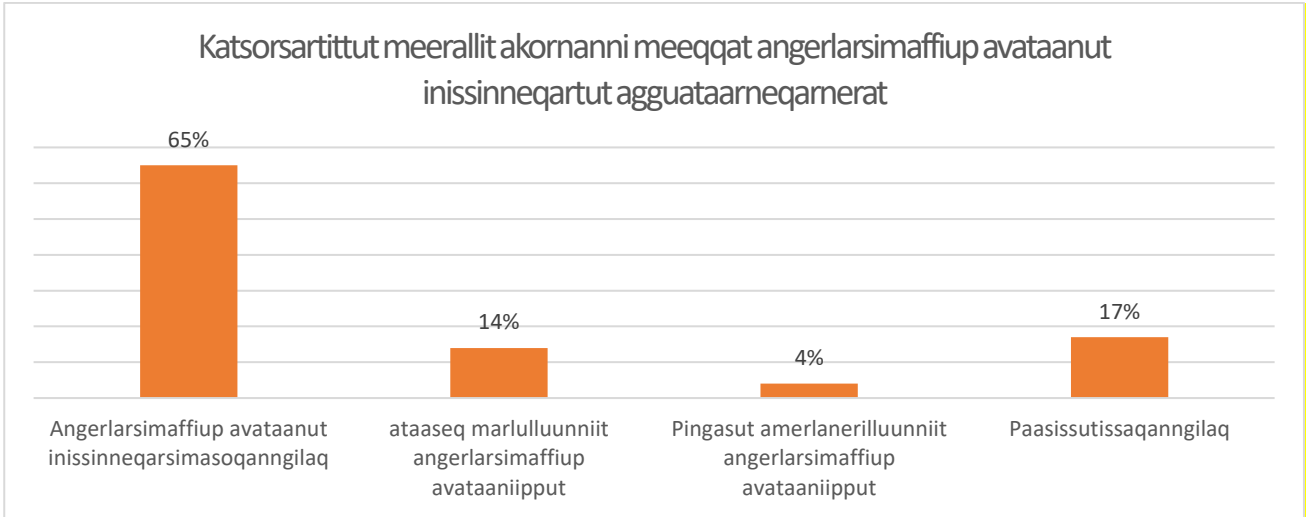

Takussutissiaq 5.9 Katsorsartittut meerallit amerlassusaat (N = 308)

Apeqqummut akissuteqarsimasuni katillugit 77 %-it (innuttaasut 237-it) meeraqarnerarnerat, 23 %-illu (innuttaasut 71-it) meeraqannginnerarnerat takussutissiami 5.9-mi takuneqarsinnaavoq.

Takussutissiaq 5.10 katsorsartittut meerallit akornanni meeqqat angerlarsimaffimmi najugallit agguataarneqarnerat (N = 237)

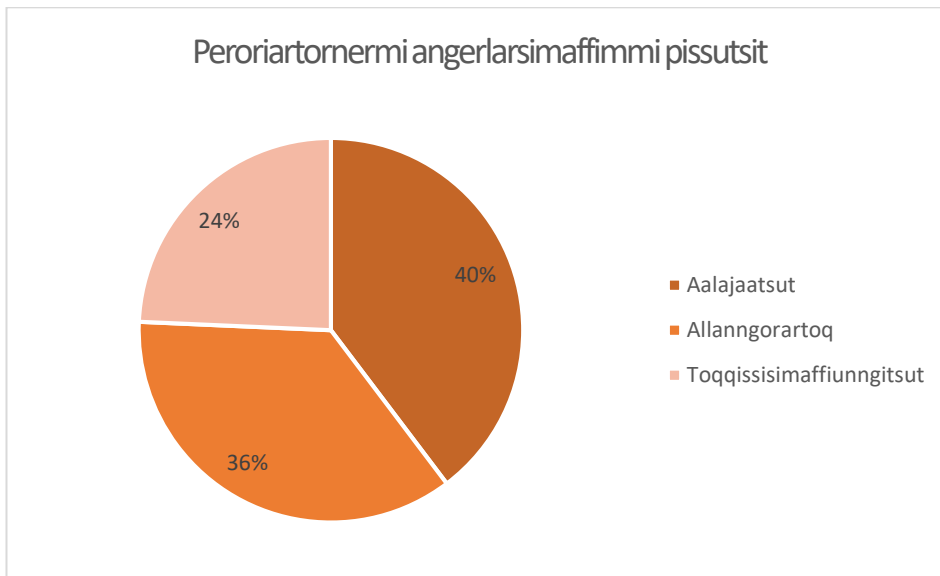

Takussutissiaq 5.11 Katsorsartittut akornanni meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut agguataarneqamerat (N = 237)

Katsorsartittuni meeraqarnerartuni 34 %-it angerlarsimasunik meeraqannginnerarput, 54 %-illu ataatsimik amerlanerusunilluunniit angerlarsimasunik meeraqarnerarput. Innuttaasut meeraqarnerartut 65%-ii angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasunik meeraqannginnerarput. 18 %-it ataatsimik arlalinnilluunniit angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasunik meeraqarnerarput.

Meeraanermi angerlarsimaffimmi pissutsit

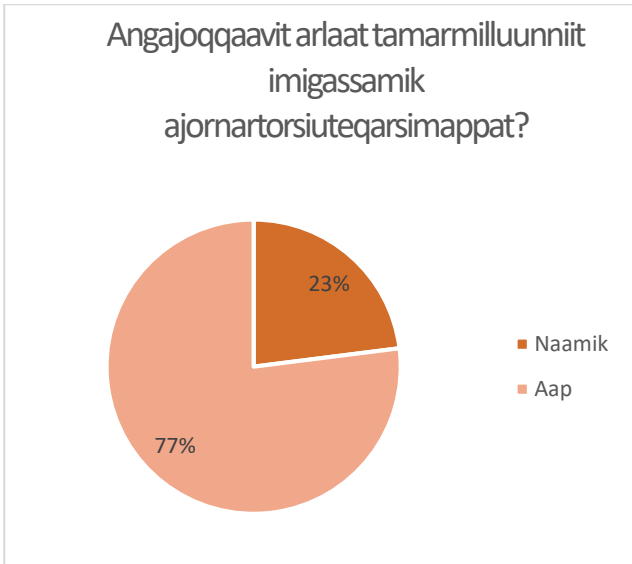
Aangajaarniutitut tunngatillugu "inuttut atukkat kingornuttakkatut oqaatigineqarajupput". Tassalu angajoqqaat pissusilersornerat taakkulu inuttut atugaat ilinniagaqarnerannullu tunngasut meeqqallu kingorna pissusilersornerisa pissutsillu imminnut atassuteqarnerat. Inuttut atukkat kingornuttakkat patsiserpassuaqarput ilaatigut pinngoqqaatinut pissutsinullu innunut ataasiakkaanut tunngasut inuiaqatigiinnillu pilersinneqartunut tunngasut.

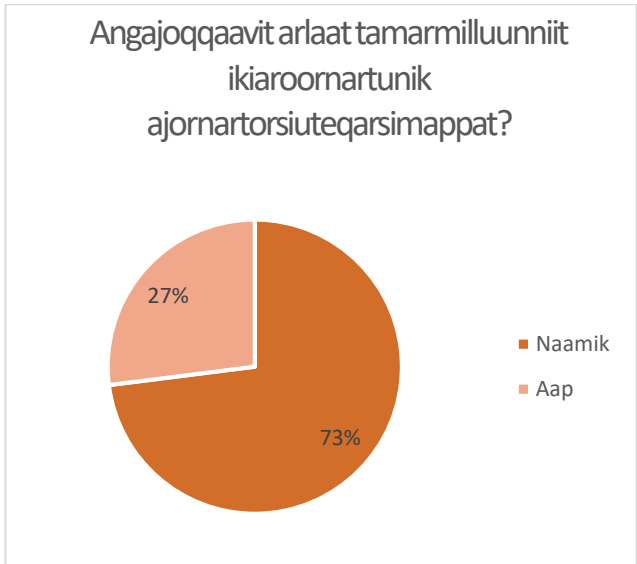
Takussutissiaq 5.12 Peroriartormermi angerlarsimaffimmi pissutsit (N = 254)

Innutaausut katsorsartittut 40%-iisa meeraanermi angerlarsimaffimmi pissutsit aalajaatsuuneraraat takussutissiami 5.12-imi takutinneqarpoq, 36 %-it allanngorarnerarpaat, 21 %-illu paatsiveqannginnerarlugit. Tamaalillutik innuttaasut katsorsartissimasut amerlaqisut meeraanermi pissutsini toqqissisimananngitsuni peroriartorsimapput.

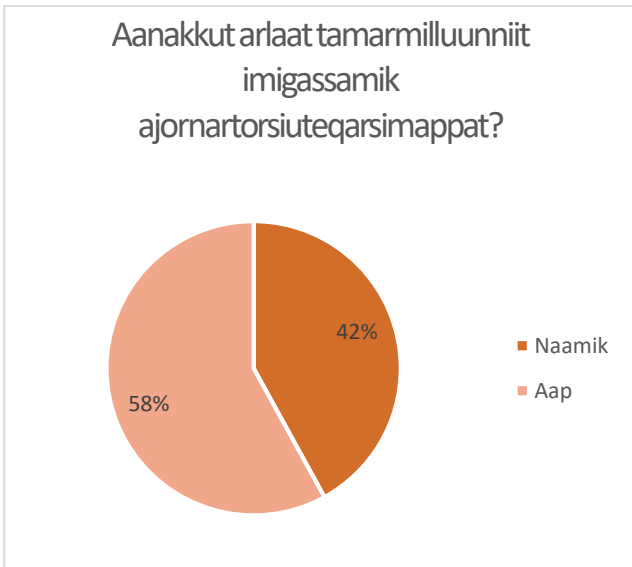
Innuttaasut katsorsartissimasut angajoqqaamik, qatanngummik aanakkumillu akornanni aanngajaarniutitik ajornartorsiuteqarnermik naliliinerat takussutissiani 5.13-imiit 5.18-imut takuneqarsinnaavoq. Aanngajaarniutitik ajornartorsiuteqarnerup ilaqutariinni ingerlaqqikkajunna takussutissiani taakkunani ersarippoq.

Takussutissiaq 5.13 N = 283

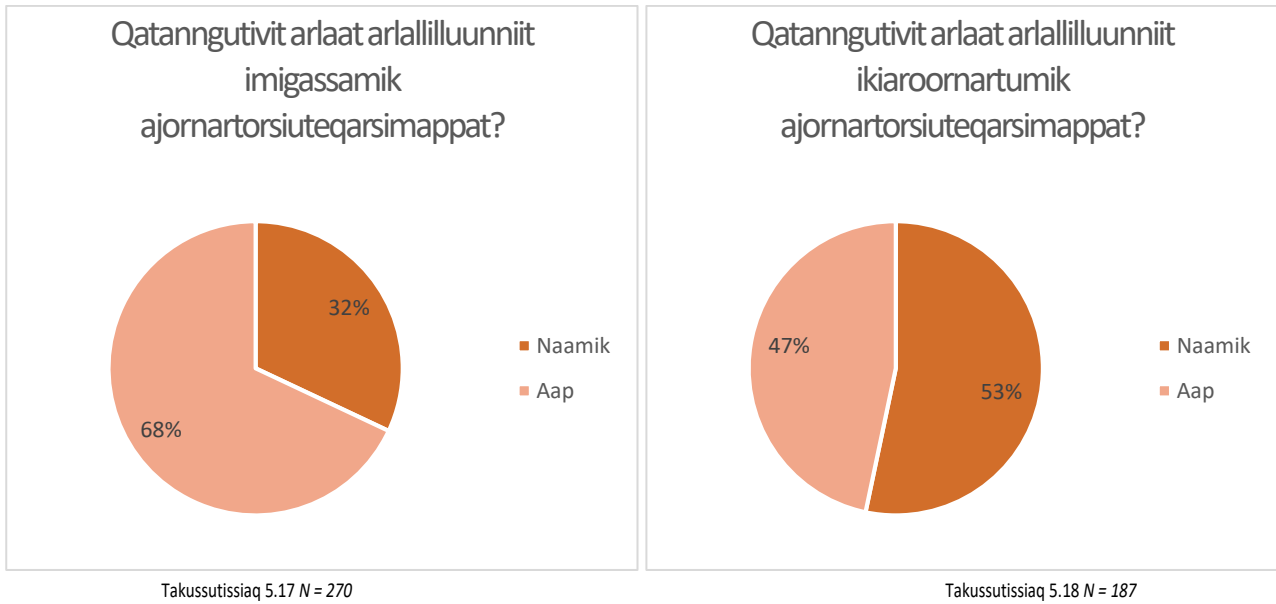
Takussutissiaq 5.14 N = 270

Takussutissiaq 5.15 N = 227

Takussutissiaq 5.16 N = 208

Innuttaasut katsorsartittut 77%-iisa minnerpaamik angajoqqaat arlaat imigassamik ajornartorsiuteqarsimaneraraat, takussutissiani 5.13-imi 5.14-imilu takuneqarsinnaavoq, 27%-illu minnerpaamik angajoqqaat arlaat ikiaroorartumik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat.

Innuttaasut katsorsartittut 58%-iisa minnerpaamik aanaakkut arlaat imigassamik ajornartorsiuteqarsimaneraraat takussutissiani 5.15-imi 5.16-imilu takutinneqarpoq, 3%-illu minnerpaamik aanaakkut arlaat ikiaroorartumik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat. Takussutissiat 5.17 aamma 5.18 naapertorlugit, innuttaasut katsorsartittut 68%-iisa minnerpaamik qatanngutertik ataaseq imigassamik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat, 47%-illu qatanngutertik minnerpaamik ataaseq ikiaroorartumik ajornartorsiuteqarsimanerarpaat.

Akissutaasinnaasut "ilisimatitsissutaanngilaq" kiisalu "naluaara" misissueqqissaanermi matumani ilanngunneqarmata, qulaani paasisat imaaliillaannaq siorna paasisanut assersuunneqarsinnaanngillat.

6. Ukioq manna sammisaq: Pisortaqrarfiit akimorlugit suleqatigiinneq

”Pinngitsuisinnaajunnaarnermik katsorsaasarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 10, 12. juni 2019-imeersoq” aanngajaarniutininik atornerluisunik katsorsaaneq, kommunit Peqqinnissaqarfimmi akornanni suleqatigiinnissamik annertuunik piimasaqaatitaqarpoq. Inatsimmi innuttaasup inissisimanera ataatsimut isigalugu naliliinissamik qulakkeerinnikkut, innuttaasut ataasiakkaat pisariaqartitaannut tunngatillugu neqeroorutip naapertuunera aalajangersarneqarpoq. Taamaalilluni inatsimmi § 14 imm. 1-imiit 4-mut naapertorlugit:

- katsorsartinnissamut neqeroorut, innuttaasut ataasiakkaat suleqatigalugit, taassuma pisariaqartitaata immikkut naliliiviginera tunngavigalugu, aqqissuunneqassaaq (imm. 1)
- innersuussinermi tamatumaluunniit kinguninngua innuttaasup ataatsimut isigalugu qanoq inissisimaneranik qulaajaasoqassaaq (imm. 2)
- Katsorsartinnissaq sioqqullugu kommunimit Peqqinnissaqarfimmi illuunniit iliuuseqartoqarnissaanik pisariaqartitsineq qulaajaanerup takutippagu, iliuusissanik pinngitsuisinnaajunnaarnermut katsorsartinnerup siunertatut sunniuteqarnissaanut piimasaqaataasunik, innuttaasup najugaani kommunimi sullissisoq pilersaarusiussaaq.

Pisortaqrarfiit akimorlugit iliuuseqarneq, innuttaasup katsorsartinnissamut neqeroorummit, katsorsartereernerup kingorna pinngitsuisinnaajunnaarnermit anigunerminik attassiinnarsinnaaneramik, meeqqallu ilaqutariinni pinngitsuisinnaajunnaarnermit eqqugaasut inuunerissusaasa immikkut maluginiarneqarnissaannik, qulakkeereqataassaaq.

Katsorsartereernermi qanoq pisoqarnissaanut pilersaarut

Innuttaasoq katsorsartinnerminik naammassinnittoq nutaamik aanngajaarniutininik atuisuunngitsutut sanngeeqisumik kinaassuseqalerajuppoq. Kinaassutsip taassuma nutaap pingaartumik innuttaasoq katsorsartinnissaq sioqqullugu inuttut atukkatigut, aningaasaqarnikkut aamma/imaluunniit suliffeqarnikkut ajornartorsiuteqarsimappat attatiinnarnissaa ajornakusoorpoq. Amerlasuut taamaapput tamannalu matuma kapitaliisa siuliini uppersarsineqarpoq.

Innuttaasup katsorsartinnerup aallartinneranisut inuttut atukkatigut, aningaasaqarnikkut suliffeqarnikkullu ajornakusoortumik inissisimaneq uterfigippagu, inooriaaserisimasamut utersarsinnaaneq annertunerpaajuvoq.

Katsorsaanerup pisariaqarpallu isumaginninnikkut iliuuseqarnerup ataatsikkoortinnissaat pingaaruteqarpoq. Taamaammat innuttaasut katsorsartittut tamarmik, katsorsartereernerup kingorna pisussat pillugit pilersaarusiunneqassapput.

Najukkami kommune imaluunniit suliffeqarfii katsorsartittussanik namminneq innersuussisinnaanerannut Allorfimmut isumaqatigiissuteqartut, katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiortuussapput. Katsorsartereernermi malitseqartitsineq katsorsartinnerlu naammassippat iliuuserisassatut aallartitassat, pilersaarummi nassuiarneqassapput. Tamanna inatsimmi § 14 immikkoortoq 6 -imi takuneqarsinnaavoq.

Katsorsartinneq naammassippat katsorsarneqartoq qanoq ikorfartorneqassanersoq pillugu katsorsartinnerup aallartinnerani pilersaarutit suliarineqareersimanissaa siunertaavoq. Taamaaliorinnikkut katsorsartittup katsorsarneqarnini naammassippat qanoq pisoqarnissaa nalussanngilaa siunissarlu qaamasutut isigisinnaassallugu.

Katsorsartereermermi pisussanut pilersaarutiniq misissueqqissaarneq

Innersuussinermi paasissutissiivik katsorsartereermermi pilersaarutit pillugu paasissutissanik aamma imaqqarpoq. Taamaallaat innuttaasut katsorsartittut katsorsartereermermi pisussanut pilersaarusiunneqassapput, innuttaasulli qanigisaasutut katsorsartittut taamaaliorneqassanatik.

Innuttaasut 720-it katsorsartereermerup kingorna pisussanut pilersaarusiunneqassatut 2019-imi nalunaarsorsimapput. Innuttaasut affaasa missaat (48 %-t) pilersaarusiunneqarput. Takussutissiami 6.1-imi takuneqarsinnaasutut, innuttaasup sumi katsorsartissimaneranut qassillu katsorsartereermerup kingorna pisussanut pilersaarusiunneqarsimanerannut tunngatillugu assigiinngissut annertuvoq.

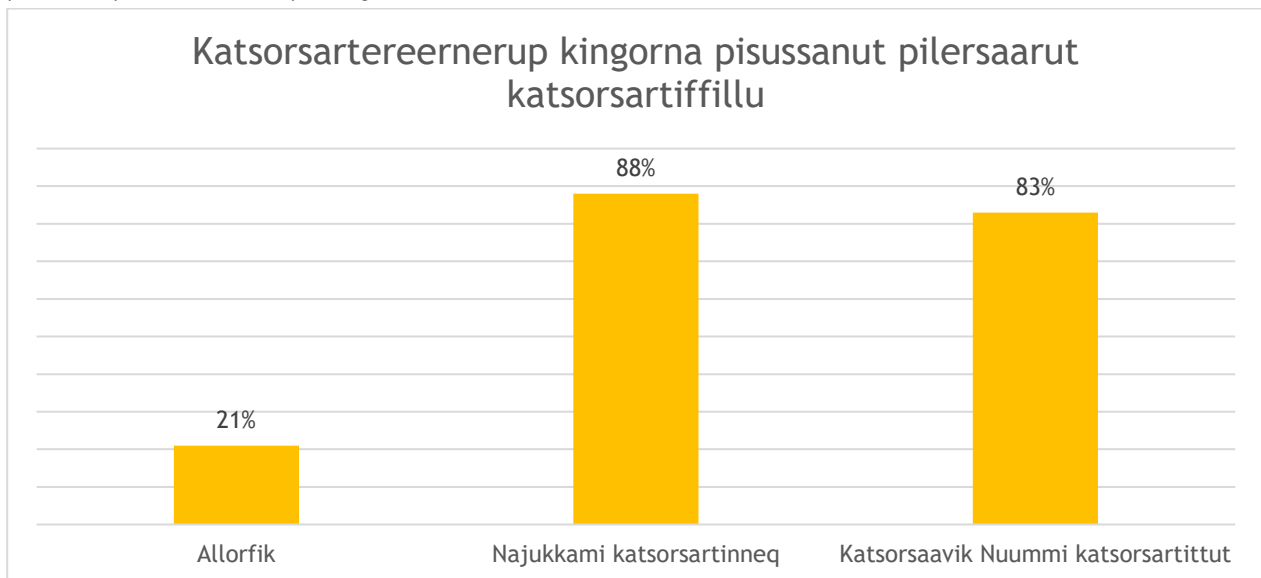
Sulianik ingerlatsisup katsorsartereermermi pisussanut pilersaarummik immersuinissaani oqilisaanniarlugu, immersugassaq pisariitsorujussuanngorlugu aqqissugaavoq. Taamaalillutik makku aap/naamika nalaagut krydsiligassanngorlugit apeqqutigineqarput:

- Innuttaasoq pisortanut akiitsoqarpa?
- Innuttaasoq suliffeqarpa?
- Innuttaasoq sulisinnaava?
- Katsorsartereermermi ilinniagaqarnissaq pilersaarutaava?
- Katsorsartereermermi piginnaanngorsaqqinnissaq pilersaarutaava?
- Ilaqutariinnik sullissivimmi malitseqartitsinissaq pilersaarutaava?

Tamatuma saniatigut akissutinut itisiliiviusinnaasumik allaffissaqarpoq.

Katsorsartereermermi pisussanut pilersaarutit immersorneqarnissaannut pingaarutillit arlaliupput. Innuttasut amerlanersaat Allorfimmi katsorsartittut, suliamik ingerlatsisuminnit innersuunneqanngillat, toqqaannartumillu saaffiginninnermikku katsorsartilersarlutik. Taamaammatt katsorsartereermermi pisussanut pilersaarut katsorsartinneq aallartereerpat immersorneqassaaq. Takussutissiaq 6.1 naapertorlugu innuttaasut sisamaagaangata inuk ataaseq inorlugu tamanna pisarpoq.

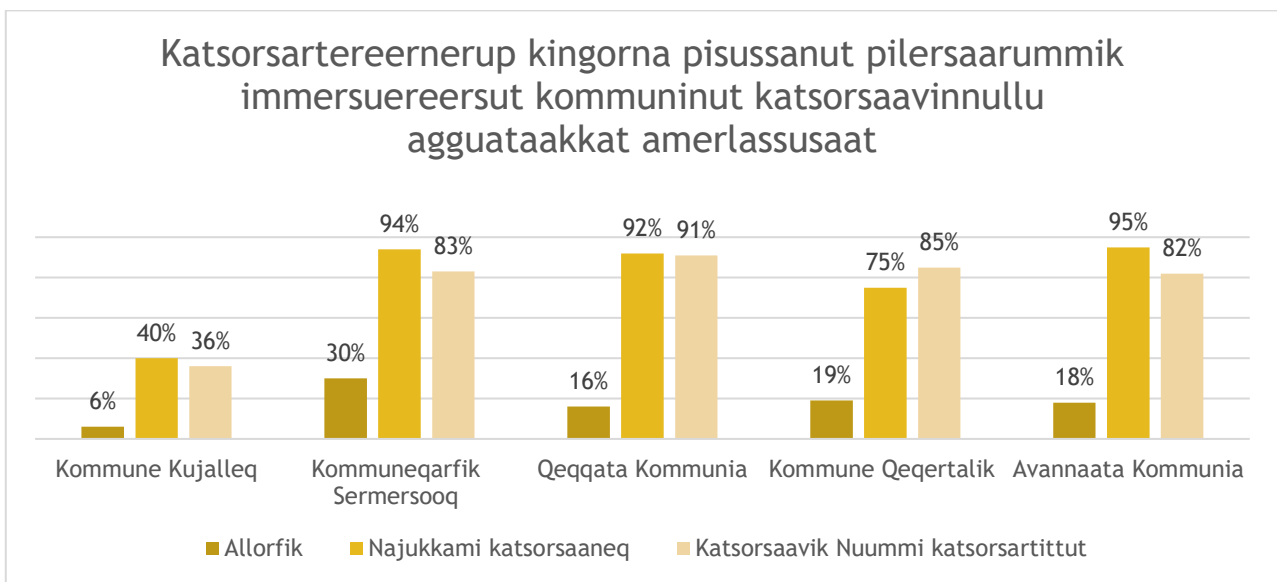
Tamatuma akerlianik innuttaasoq najukkami illoqarfimmi nunaqarfimmilu allami ulluunerani katsorsartittussatut innersuunneqassappat, imaluunniit Nuummi katsorsartinnissamut innersuussisoqassappat katsorsartereermerup kingorna pisussanut pilersaaruteqarnissaa piumasagaataavoq. Taamaammatt innuttaasut taakku ilaminiinnanngui katsorsartereermerup kingorna pisussanut pilersaarusiunneqartanngillat.

Takussutissiaq 6.1 Sumi katsorsartissimanermit atatillugu katsorsartereermermi pisussanut pilersaarutillit amerlassusaat

Kommunit ataasiakkaat innuttaasut qassit katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiuunneqartarnerannut tunngatillugu annertuummik assigiingissuteqarput.

Sumi katsorsartinneq apeqqutaanani, katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuissunneqartut ikinnerpaanerat, nalinginnaasumik takuneqarsinnaavoq. Innuttaasut najukkami ulluunerani katsorsartittussat imaluunniit Nuummi ulluunerani katsorsartittussat innersuussat akornanni, amerlanerpaat katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiuunneqarput.

Takussutissiaq 6.2 katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummik immersuereersut kommuninut katsorsaavinnullu agguataakkat amerlassusaat

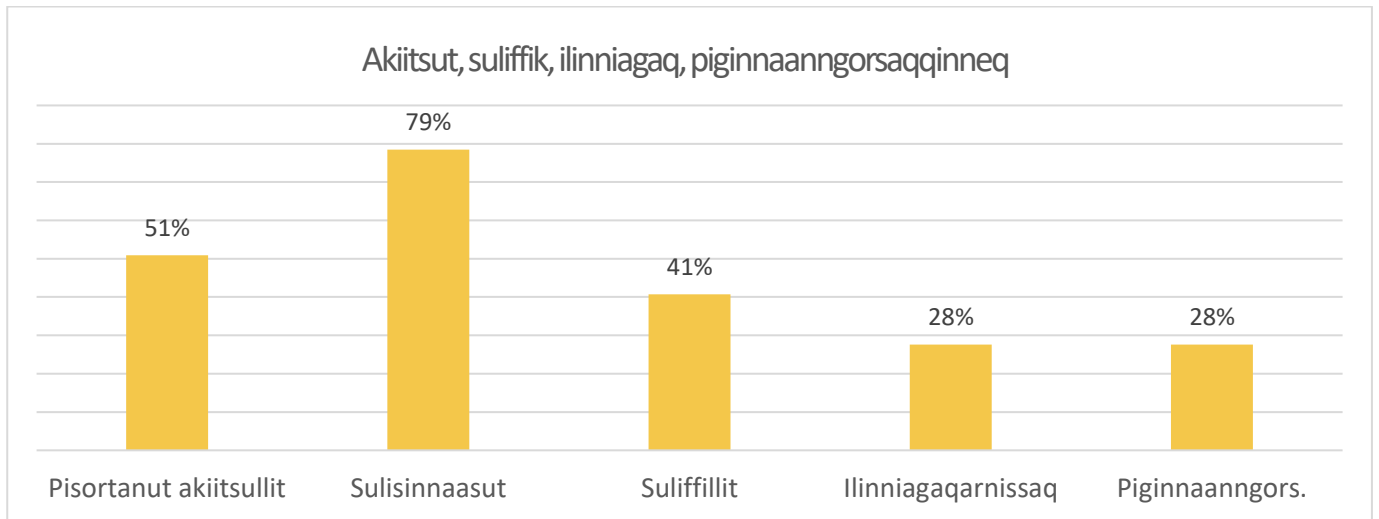
Akiitsut, suliffik, ilinniagaq piginnaangorsaqqinnerlu

Innuttaasunut 344-inut (48 %) katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiuussanut akissutit takussutissiami 6.3-mi takutinneqarput. Takuneqarsinnaasutut affai sinneqalaartut pisortanut akiitsoqarput. Akiitsut pillugit siunnersorneqarnermut innersuussinernut tunngatillugu oqaaseqaatini paasissutissaqanngilaq.

Katillugit 79 %-it sulianik ingerlatsisunit sulisinnaasutut naliliivigineqarput, 41 %-illu suliffeqarlutik. Taamaalillutik pilersaarutip immersorneqarnerani sulisinnaasuni 68%-iinnaat suliffeqarput. Suliffeqarnermut tunngatillugu innuttaasup Allorfimmi, najukkamini Nuummiinnerminiluunniit katsorsartissimaneranut tunngatillugu assigiingissuteqanngilaq.

Amerlangaatsiartut innuttaasuni 96-ini (28 %) 76-inilu (22 %), katsorsartereernermi ilinnialernissap piginnaangorsaqqinnissalluunniit pilersaarutaanerat, katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarummi oqaatigineqarput. Katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarutillit tamakkerlugit isigigaanni, innuttaasuni 32-ini (9 %) piginnaangorsaqqinnissaq ilinniagaqarnissarlu pilersaarutaapput innuttaasunilu 205-ini (60 %) ilinniagaqarnissaq piginnaangorsaqqinnissarluunniit pilersaarutaanani. Innuttaasup Allorfimmi, najukkamini Nuummiinnerminiluunniit katsorsartissimanagera, ilinniagaqarnissap piginnaangorsaqqinnissalluunniit pilersaarutaaneranut tunngatillugu assigiingissuteqanngilaq

Innuttaasut katsorsartittut taama amerlatigisut pilersaarusiunneqarsimanerat pitsaasuvoq, siunissamilu katsorsartittut qassiunissaat qassillu tamatuma kingorna ilinniakkamik naammassinninnerisa sulilernerisaluunniit takunissaa soqutiginarpoq.

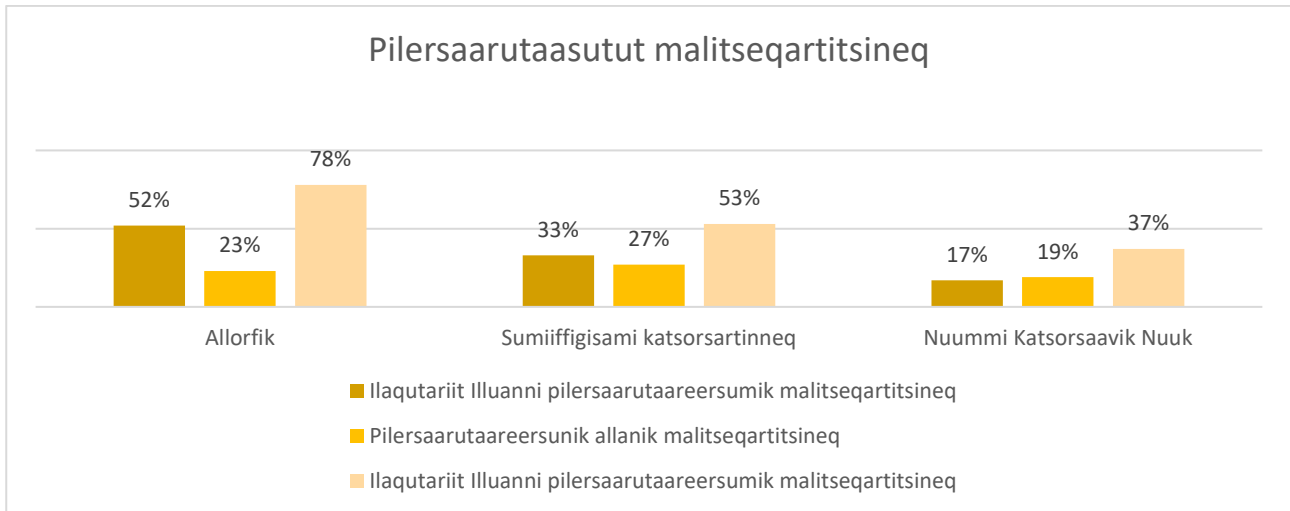
Takussutissiaq 6.3 Katsorsartereernermi pisussanut pilersaarummi akiitsutut, suliffittut, ilinniakkatut piginnaanngorsaqqinnertullu oqaatigineqartut

Suliamik ingerlatsisumi, ilaqtariinnik sullissivimmi imaluunniit ilinniagalinni allani malitseqartitsinissamut pilersaarut

Takussutissiami 6.4-mi takuneqarsinnaasut suliamik ingerlatsisumit, allanit imaluunniit ilaqtariinnik sullissivimmi, innuttaasup Allorfirmi, najukkamini illoqarfimmi Nuummiinnerminiluunniit katsorsartissimaneranut tunngatillugu pilersaarutaasutut malitseqartitsineq, annertuumik assigiinngissuteqarpoq. Innuttaasut Allorfirmi katsorsartissimasut 52%-iini suliamik ingerlatsisumi malitseqartitsinissaq, 23%-ini allani malitseqartitsinissaq 37%-inilu ilaqtariinnik sullissivimmi malitseqartitsinissaq pilersaarutaavoq. Innuttaasut immikkoortuni pingasuni tamani najukkaminni katsorsartittut, ikinnerunerat ersarippoq innuttasunullu allaneersunut Nuummilu katsorsartittunut malitseqartitsinissamik pilersaaruteqartoqarsimanera annikinnerulluni.

Assigiinngissut arlalinnik patsiseqarsinnaavoq. Innuttaasut katsorsartereernermi pisussanut pilersaarusiunneqartut, illoqarfimmi Allorfilimmiittumit ikinnerunerat, suliamik ingerlatsisup innuttaasunik katsorsartereernerup kingorna pisussanut pilersaarusiussassanik, ass. isumaginnittoqarfimmit ilisimaarineqarnerat tunngavigalugu immikkoortiterisimanera patsisaasinnaavoq.

Pisortaqqarfimmi najukkani nukissat assigiinngissuteqarnerat patsisaasinnaavortaaq. Illoqarfimmi Allorfilinni innuttaasut amerlaqisut ilaqtariinnik sullissivimmut innersuunneqartut, taamaattoqarsimasinnaanera ilimanarsisippaat.

Takussutissiaq 6.4 Pilersaarutaasutut malitseqartitsineq

Aanngajaarniutunik ajornartorsiuteqarnermut katsorsaanerup, kommunit peqqinnissaqarfiullu akornanni akimuilluni suleqatigiinneq

Pinngitsuuisinnaajunnaarneq pillugu inatsit naapertorlugu, kommunit ataasiakkaat akornanni anguniagassatut siunniussat pillugit suleqatigiinnissamut akisussaaffiillu agguataarnissaannut isumaqatigiissusiortoqassaaq (§ 15 imm. 2). 2019 naalersoq, 2020-miit atuuttussamik Qeqqata Avannaatalu kommuuniinut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiortoqarpoq. Immikkoortunut ataasiakkaanut tunngatillugu kommuni Qeqertalimmi arlalinnik isumaqatigiissusiortoqarpoq, Kommuneqarfik Sermersuumullu isumaqatigiissutaasut 2017-imiit 2019-imut atuuttut nutartigassaallutik. Kommuni Kujalleq isumaqatigiissusiortifigineqanngilaq.

Suleqatigiinnermi anguniagassatut- akisussaaffiillu agguataarneqarnissaannut siunniussat pillugit Peqqinnissaqarfimmi oqartussat Allorfillu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissusiussapputtaaq (§ 15 imm. 3). Tamatuma 2020-imi pinissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Suleqatigiinneq tapersorsorniarlugu, Allorfiup kommunini Peqqinnissaqarfimmi oqartussat akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutinut tunngatillugu, ukiut affakkaarlugit ataatsimiittoqartassaaq (§ 15 imm. 4).

Najukkami suleqatigiinneq

Tamatuma saniatigut inatsimmi § 16-imi imm. 1-imi aalajangersarneqarpoq *”Innuttaasut ataasiakkaat pinngitsuuisinnaajunnaarnermik katsorsarneqarnerisa sapinngisamik pitsaernerpaamik ingerlanissaa anguniarlugu, najukkami katsorsaaviup, kommunit ataasiakkaat aamma najukkami peqqinnissaqarfiup akornanni susassaarfiit akimorlugit aamma suliatigut ilinniakkat akimorlugit suleqatigiinneq pilersinneqassaaq”*. Innuttaasunut ataasiakkaanut naapertuuppat, naapertuuttunik allanik (ass. pinerluttunik isumaginnittoqarfik, politiinik pisortaqarfinnillu allanik imal. namminersorlutik iliuseqartunik) suleqateqartoqassaaq. Pisortaqarfiit akimorlugit ataatsimiinnissanut qaaqqusinissaq najukkani katsorsaaviit akisussaaffigaat, 2019-imilu Allorfinni tamani tamanna pivog.

Politikkikkut ataqatigiissaarisut suleqatigiinnerup nukittorsarnissaanut tunngatillugu suliat

Politikkikkut ataqatigiissaarisut Allorfiit najukkani suleqatigiissitanut ataqatigiissaarisuliullugit, suliaq 2019-imi ukiakkut aallartinneqarpoq. Suleqatigiissitat najukkani immikkoortut pingasut sammisassaat ukuupput:

1. Najukkani innuttaasunut katsorsartittunut, katsorsartittussanut imal. katsorsartereersunut paasilertoruminaatsunik pisariaqartitsisunut tunngatillugu, pisortaqarfiit akimorlugit suleqatigiinnerup pitsaernerulersillugulu ataqatigiissaarnissaa.

2. Meeqqat ilaqutariinni aangajaarniutitik atuiiffiusuni peroriartorsimasut immikkut eqqumaffigineqarnissaannik qulakkeerinissaq, innuttaasut katsorsartittut paasileroruminaatsunik ajornartorsiuteqartut meeraannut angerlarsimasunut, katsorsartereernermit meeqqat sulisunit immikkut piginnaasalinnit takuneqarnissaannik malitseqartitsinissamik qulakkeerinissaq.
3. Innuttaasut katsorsartinnerup nalaani tamarmik aningaasatigut pisussaaffimminnik isumaginnissinnaanissamut periarfissinneqarnissaannik qulakkeerinissaq.

Pisortaqarfiit akimorlugit suleqatigiinnermut tunngatillugu inerniliineq

Qulaani uppersarneqartut pisortat akimorlugit suleqatigiinneq pitsaanerulersinnaavoq. Tamanna aqqissuussaannermit innuttaasunullu ataasiakkaannut tunngatillugu atuuppoq. Katsorsartereernermit pisussanut pilersaarut anguniagassaammat, katsorsartinnerutaaq siunnerfigisassaa- tassalu innuttaassup aangajaarniutitik atuiunnaarissaa inuunerinnerulernissaalu- innuttaasuni katsorsartittuni amerlanerni, katsorsartereernermit pisussanut pilersaarutit immersuisoqartannginnera immikkut ajornartorsiutaavoq.

7. 2020-mi Allorfirmi iliuusissatut pilersaarutit

2020-mi iliuusissat pingaarnertit makkununga tunngasuussapput:

- Inuusuttunut katsorsartinnissamut neqeroorummik atuutilersitsiniarnerup nanginneqarnissaa, katsorsartinnissamullu neqeroorutitp meeqqanut inuusuttunullu, pitsaaliuinnermut katsorsaanerullu atatillugu iliuuseqarnissap maanna pilersaarutaasoq aallaavigalugu inerisaqqinnissaa.
- Najukkami katsorsartinnissamut neqeroorutit aqutugalugu illoqarfinni tamani katsorsartinnissamik neqeroorutitp annertusarneqarnissaa.
- Oqaatsit kalaallisut qallunaatullu atorlugit, pitsaaliuinnermut atatillugu, suliniummik atuartunut angajullernut atugassamik ilinniartinnullu allanut atugassamik neqeroornissaaq.
- Ulloq unnuarlu paaqqinniffinni aangajaarniutit ajornartorsiutilinni, najukkani meeqqanik inuusuttunullu oqaloqateqarnissat qulakkeerniarlugit katsorsartinnissamullu atassusiinialuni, ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut ilinniartitaanissamik immikkut ittumik neqeroornissaaq.
- Ullunik pingasunik sivilisusilimmik, kalaallisut qallunaatullu Aangajaarniutit pingitsuisinnaajunnaarsimasut pingaarnertut attaviattut eqikkakkamik ilinniartitsinissamik, paaqqinniffinni sulisunut neqeroornissaaq.
- Nalilivigeriikkanik innersuussinnermut atatillugu paasissutissiivimmi, katsorsaanerullu atatillugu paasissutissiivimmi KN-ASI-milu paasissutissat pitsaassusaannik nukittorsaanissaaq, tamatumunngalu ilanngullugu katsorsartereernerup kingorna paasissutissamik, qaammatit pingasut, arfinillit aqqaneq marlullu qaangiunneranni nalunaaruteqartarnermik pitsaanerulersitsinissamik qulakkeerinissaaq.
- Aangajaarniutit pingitsuisinnaajunnaarsimasut pingaarnertut attavissaasa aangajaarniutinillu ajornartorsiutilinnik katsorsaasussat ilinniartitaanerannik nangitsinissaaq.
- Meeqqanik inuusuttunullu aangajaarniutit ajornartorsiuteqartunik katsorsaaneq pillugu pikkorissaaneq.
- Akiitsut pillugit siunnersuisarfimmik suleqateqarnerup annertusaaviginissaa.

Iliuserisat 2020-mi nangitassat:

- Innuttaasut katsorsartinnissamut neqeroorutit katsorsartinnerullu aningaasaqarnikkut, inuttut atukkatigut, tarnikkut timikkullu innut ataasiakkaanut akilersinnaaneramik ilisimasaqarnerulernissaat siunertaralugu, innuttaasunik paasissutissiinerup nanginneqarnissaa.
- Suliffeqarfinni paaqqinniffinnilu ilinniartitsinikkut katsorsartinnissamut neqeroorutit pillugit ilisimasat annertunerulersinnissaat.
- Aningaasanoornermut atatillugu ajornartorsiutit oqaloqatigiissutigineranni aningaasaqarnikkut siunnersortit ilinniartitsinnermut tunngatillugu, nunatsinni aningaaserviinnik suleqateqarnerup nanginneqarnissaa, aningaaserviillu innut aningaasanoorajunermik ajornartorsiuteqartunut katsorsartittunut aningaasaqarnikkut siunnersuinissaat.
- Imigassamik ajornartorsiuteqarnermi nakorsaatit atorlugit nakorsaariaatsimik nutaanutsumik atuinerup annertusinissaa.
- Pingitsuisinnaajunnaarnerup kingunerluutaanik angerlarsimaffimmiit nakorsaanerup ilaanik Peqqinnissaqarfimmit tigusinissaaq.